

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Mediační a probační práce v právní teorii a praxi

Bc. Aneta Štefánková

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Aneta Štefánková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Mediační a probační práce v právní teorii a praxi

Název anglicky

The probation and mediation work in legal theory and practice

Cíle práce

- vytvoření obecného pohledu na práci probační a mediační služby ČR
- vymezení základních pojmů spjatých s touto problematikou
- zpřehlednění služeb probační a mediační služby v oblasti trestní politiky
- zjištění rozsahu spolupráce zaměstnanců probační a mediační služby ČR s oběťmi trestného činu se zaměřením na mladistvé
- zhodnocení současné úrovně poskytování služeb probační a mediační služby ČR mladistvým obětem trestných činů ve vybraných krajích

Metodika

Studium odborné literatury

Studium odborných článků

Studium internetových odkazů

Studium legislativy

Vlastní zjištění

Konzultace s odborníky

Kvalitativní vyhodnocení zjištěných výsledků

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

mediace, probace, mladistvý, probační a mediační služba ČR, trest, trestní opatření, trestný čin, náprava pachatele

Doporučené zdroje informací

Alternativní řešení trestních věcí v praxi, Pavel Šámal, František Půra, Alexander Sotolář, 2000, ISBN 8071793507

ČESKO. ZÁKON O SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE (2003, NOVELY 2005 – 2016)

KOLÁČKOVÁ, J. – KODYMOVÁ, P. – MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

RASZKOVÁ, T. – HOFERKOVÁ, S. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, Univerzita Hradec Králové, 2014. ISBN 978-80-7435-378-9.

Sociální ochrana Vratislava Černíková, 2008, ISBN – 978-80-7380-138-0

ŠTERN, P. – OUŘEDNÍČKOVÁ, L. – DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace : možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

Vězeňství Vladimír Mařádek , Ostrava, 2005, ISBN – 80-7368-002-5

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Předběžný termín obhajoby

2017/18 ZS – PEF (únor 2018)

Vedoucí práce

Ing. JUDr. Pavel Pikola, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 14. 11. 2016

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 14. 11. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 09. 09. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Mediační a probační práce v právní teorii a praxi" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 11. 2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Ing. Pavel Pikola, PhD. za ochotné vedení závěrečné diplomové práce, za pomoc při řešení obtížnějších otázek a za cenné poznatky, které mi během celé práce poskytl. Rovněž děkuji všem respondentům za spolupráci při rozhovorech.

Mediační a probační práce v právní teorii a praxi

The mediation and probation work in legal theory and practice

Souhrn

Diplomová práce „Mediační a probační práce v právní teorii a praxi“ spočívá ve studii Probační a mediační služby České republiky jako nové instituce na poli trestní politiky, která pomáhá lidem, co se dostali do konfliktu s trestnou činností. Hlavním tématem jsou probační a mediační činnosti jako nástroje konceptu restorativní justice. Práce se zabývá vznikem a historií, posláním, organizací, projektům realizovaných Probační a mediační službou České republiky, ale hlavně prací s oběťmi trestných činů a mladistvými. Mladiství totiž představují specifickou skupinu, která si žádá odlišný přístup.

Praktická část práce je zaměřena na zhodnocení celkového počtu obětí trestných činů evidovaných v rámci České republiky, ve vybraných krajích, ale také v projektu Proč zrovna já? I a II, jenž je financován z Evropské unie. Zajímavou a přínosnou kapitolou jsou pak rozhovory přímo s poradci pro oběti trestných činů. Jak oni sami tuto práci vnímají, jak pomáhají svým klientům, co by na těchto službách vylepšili. V závěru práce se pak autorka věnuje zhodnocení služeb poskytovaných obětem trestných činů, jak se v průběhu posledních let vyvíjelo jejich postavení a jejich práva.

Summary

The thesis “Mediation and probation work in legal theory and practice“ consists of a study on Probation and mediation service in Czech republic as a new institution in the field of criminal policy which helps people who got themselves into conflict with criminal activity. The main topic is probation and mediation activity as a tool of the concept of restorative judiciary. The work deals with the origin and history, the mission, the organization, the projects implemented by Probation and mediation service in Czech republic, but mainly with victims of crimes and juveniles. Juveniles represent specific group which requires different approach.

The practical part of the thesis points at evaluation of the overall number of victims of crimes registered within Czech Republic, within selected regions, but also in the project Why me? I and II, funded by European Union. Interesting and beneficial chapter are the interviews with the crime counselors, how they perceive this work, how they help their clients to improve these services. At the end of the work, the author focuses on the evaluation of the services provided to the victims of crimes as they have developed their status and their rights in the recent years.

Klíčová slova: mediace, probace, mladistvý, Probační a mediační služba ČR, trestní opatření

Keywords: mediation, probation, juvenile, The Probation and Mediation Service of the Czech Republic, criminal measures

Obsah

Úvod	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Cíl práce a metodika	11
1.1 Cíl práce	11
1.2 Metodika	11
2 Mediační a probační činnosti jako nástroj restorativní justice	13
2.1 Mediacce	13
2.1.1 Mediační činnosti a jednání	14
2.2 Probace	16
2.2.1 Probační dohled	16
2.2.2 Parole	17
3 Probační a mediační služba České republiky, její vývoj a charakteristika.....	19
3.1 Historie a vznik	20
3.2 Činnost a poslání Probační a mediační služby České republiky.....	21
3.3 Organizační struktura Probační a mediační služby České republiky.....	23
3.4 Cílová skupina Probační a mediační služby České republiky	24
4 Práce s oběťmi trestných činů.....	26
4.1 Viktimologie	28
4.2 Viktimizace	29
4.3 Typologie obětí	30
5 Projekty realizované Probační a mediační službou České republiky	31
5.1 Výchovný program pro mladistvé realizovaný v Jičíně.....	31
5.2 Projekt Restorativní justice realizovaný ve vybraných lokalitách České republiky....	31
5.3 Projekt Proč zrovna já? II realizovaný ve vybraných lokalitách České republiky....	32
5.4 Projekt Křehká šance II realizovaný ve vybraných lokalitách České republiky.....	34
6 Pomoc obětem trestných činů v zahraničí	35
6.1 Nadnárodní světová organizace Victim Support Europe	35
6.2 Slovenská organizace Pomoc obetiam násilia.....	35
7 Kriminalita mládeže.....	36
7.1 Výkon trestního opatření odnětí svobody u mladistvých.....	36
7.2 Opatření ukládána mladistvým	37

7.2.1	Výchovná opatření	37
7.2.2	Ochranná opatření	41
7.2.3	Trestní opatření	41
PRAKTICKÁ ČÁST		43
8	Výzkum	43
8.1	Kvantitativní výzkum	43
8.1.1	Statistická data obětí trestných činů za projekt Proč zrovna já?	43
8.1.2	Statistická data obětí trestných činů za Probační a mediační službu České republiky	47
8.2	Kvalitativní výzkum	52
8.2.1	Hlavní cíl	52
8.2.2	Dílčí cíle	52
8.2.3	Výzkumný soubor	54
8.3	Shrnutí výsledků z rozhovorů s respondenty	54
9	Zhodnocení výsledků výzkumu s poukázáním na nedostatky	63
10	Závěr	66
11	Seznam použitých zdrojů	67
12	Přílohy	71
12.1	Seznam obrázků	71
12.2	Seznam grafů	72
12.3	Seznam tabulek	73
12.4	Seznam příloh	74

Úvod

Čím dál více lidí se potýká s trestnou činností, ať už jako svědek, pachatel nebo oběť. Nicméně v mnoha případech se o ní ani neví. Jednou z nejvíce rizikových skupin z hlediska páchání trestných činů jsou mladiství. Tato skupina je snadno ovlivnitelná a jedinec velmi rychle dokáže pod vlivem skupiny změnit své chování, aniž by si uvědomoval následky svých činů. Naopak pokud se právě mladistvý stane obětí trestného činu, stává se velmi zranitelným a potřebuje speciální péči, aby ho tento „zážitek“ nepoznamenal na celý život.

Právě oběť je dost často ze systému justice vynechávána, „ignorována“. Orgány činné v trestním řízení kolikrát neřeší, že oběť je často událostí traumatizována a opakující se výslechy, tlak na výpověď, jí na psychické pohodě nepřidávají.

Diplomová práce je postavena na moderním konceptu trestní justice a hlavně na organizaci, jenž tento přístup nejvíce propaguje – na práci Probační a mediační služby. Téma diplomové práce si autorka vybrala z důvodu zájmu o problematiku v oblasti obětí trestných činů a zájmu o práci Probační a mediační služby České republiky. Služby této veřejné instituce jsou na poli trestní justice ještě tzv. v „kolébce“ a díky tomu širší veřejnost nemá téměř žádné povědomí o její funkci, stejně tak jako autorka této práce. A to byl jeden z dalších důvodů k rozšíření vzdělání v oblasti této problematiky a k tvorbě této práce.

Nevědomost o službách Probační a mediační služby České republiky mezi občany je pravděpodobně zapříčiněna malou propagací této instituce, ale také nezájmem ze strany České republiky posílit a navýšit kapacity jednotlivých středisek. Přitom od vzniku Probační a mediační služby České republiky výrazně stoupl počet případů, které její zaměstnanci efektivně vyřešili. O tom i svědčí každoroční statistiky.

Úvodní část práce se zabývá vysvětlením základních pojmů mediace a probace. S těmito pojmy se následně pojí samotné mediační činnosti zahrnující práci mediátora s klientem v přípravné fázi trestního řízení, ale také probační činnosti, jež spočívají ve výkonu a organizaci dohledu probačního úředníka u uložených alternativních trestů. Další a zároveň hlavní část teoretické části práce je zaměřena na vysvětlení moderního pojetí justice – restorativní model justice. Z čeho a za jakým účelem vznikla, co je jejím cílem.

S tím je zároveň spojeno objasnění jejího hlavního nástroje – Probační a mediační služby České republiky. Přiblížení historie vzniku, popisu její činnosti u nás, projektů jimi realizovaných a s nimi spojenou práci s oběťmi trestných činů. V poslední části teorie se autorka zaměřila na práci s mladistvými jako na nejzranitelnější a jí věkově nejbližší skupinu.

V praktické části práce autorka volila kvantitativní a kvalitativní výzkum. Součástí kvantitativního výzkumu jsou statistická data, jež znázorňují v grafech a tabulkách počty klientů, obětí trestných činů evidované v rámci projektu Probační a mediační služby České republiky – Proč zrovna já? I a dále v rámci samotné Probační a mediační služby České republiky. Zajímavým bodem práce je kvalitativní výzkum, kde jsou bez korektur sepsány přímé rozhovory autorky práce se zaměstnanci a poradci obětí trestných činů, pracujících v rámci Probační a mediační služby České republiky.

V závěru práce se autorka věnuje vlastnímu názoru na danou problematiku, zhodnocení výsledků, jež získala studiem, sběrem dat a pohovory, ale také se věnuje návrhům na zlepšení a zviditelnění instituce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je vytvoření obecného pohledu na jednu z organizačních složek státu a zároveň veřejnou instituci, na Probační a mediační službu České republiky. Definování základních pojmů spjatých s touto problematikou vede k objasnění služeb nové, poměrně mladé instituce v oblasti trestní politiky a restorativní justice. Probační a mediační služba České republiky se skládá ze dvou profesí. Těmi jsou sociální práce a trestní právo. Díky spojení obou se vytváří nová multi-disciplinární profese jako součást nového pojetí justice. Smyslem práce je poukázat na legislativní vývoj této organizace v České republice, přiblížit práci zaměstnanců s pachateli a oběťmi trestného činu, ale také s orgány činnými v trestním řízení, které jsou tvořeny soudem, státními zástupci a policejními orgány. Dále potom, jak je tato instituce ze strany státu podporována, jaké projekty za pomoci Evropské unie realizuje.

Hlavním cílem práce je zmapování a zjištění, jak spolupracují zaměstnanci Probační a mediační služby České republiky s oběťmi trestného činu, jaká je současná úroveň poskytnuté péče nejen mladistvým, ale i dospělým obětem, kolika mladistvým obětem se poradci věnují a s jakou nejčastější trestnou činností se setkávají. Součástí hlavního cíle je i navrhnout možná řešení vedoucí ke zlepšení celé situace. Na hlavní cíl navazují dílčí cíle přibližující, jak jsou tito zaměstnanci vzděláváni, jaké jsou jejich pracovní podmínky, aby mohli těmto klientům správně pomoci.

1.2 Metodika

V diplomové práci autorka čerpala z odborné literatury, materiálů od Probační a mediační služby České republiky, ale také z odborných tuzemských i zahraničních článků, kde se vzdělávala v oblasti této problematiky. Dále použila citace z legislativy České republiky, která se týká oblasti trestního práva. Zejména citace zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník a samozřejmě zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

V práci byla použita metoda pozorování, která představuje cílevědomé a plánované sledování funkcí a činností Probační a mediační služby České republiky, kdy výsledkem je popis a vysvětlení těchto skutečností. V teoretické části je použita metoda analýzy odborné literatury a právních předpisů. Praktická část zahrnuje metody kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Tuto část práce autorka obohatila o konzultaci s odborníky, poradci pro oběti trestných činů, se kterými vedla rozhovory, aby lépe pronikla do hloubky problematiky.

Závěrem práce je pak kvantitativní i kvalitativní vyhodnocení daného problému s poukázáním na nedostatky. Součástí výsledků výzkumu jsou i vlastní doporučení autorky na zlepšení zkoumané problematiky.

2 Mediační a probační činnosti jako nástroj restorativní justice

Koncept služeb Probační a mediační služby byl stanoven s cílem efektivního fungování ve fázi přípravného řízení a řízení před soudem, se zaměřením na urovnání konfliktního stavu pachatele a oběti trestného činu. Cílem je zajistit potřebné podklady pro státního zástupce nebo soudce ve fázi před rozhodnutím, ale i po něm. Dokládají se informace o pachateli, o plnění jeho sankce, aby nedocházelo k opakované trestné činnosti. Realizace těchto cílů je nazývána mediační a probační činností.

2.1 Mediace

Mediace je obecně řečeno určitým mezníkem sloužícím ke spravedlivému urovnání konfliktu mezi obviněným a poškozeným. Mediace je zcela dobrovolným setkáním obviněného a poškozeného.

Mediace je překládána z latinských slov „medius, median“ jako střed a je definována jako „*mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněnými a poškozenými a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.*“¹

Mediace je alternativní metodou řešení konfliktů za přítomnosti třetí nestranné osoby – mediátora. Mediátor musí jednat vyváženě k oběma stranám – obviněnému i poškozenému tak, aby jim pomohl k urovnání sporu a našel vhodné řešení jejich situace. Mediátor má na starost pouze řízení procesu, vyrovnání podmínek jednání a nalezení řešení v zájmu obou stran. Mediátor však nerozhoduje o formě řešení konfliktu.

¹ § 2 odst. (2) **Probační a mediační služba**, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

2.1.1 Mediační činnosti a jednání

Mediační činnosti a odborná práce mediátora začíná ve chvíli, kdy ještě nepadlo rozhodnutí ze strany státního zástupce či soudce. Podnět může přijít přímo od policejního orgánu či soudu, ale i na žádost ze strany obviněného či poškozeného nebo jejich blízkých. Mediační činnosti mohou vést k samotné mediaci, což je přímé setkání obviněného a poškozeného za přítomnosti mediátora.

Pracovník Probační a mediační služby České republiky se snaží o zahájení činnosti ihned po zahájení trestního stíhání z důvodu větší snahy o spolupráci ze strany pachatele. Jeho snaha a ochota napravit důsledky provedeného činu vede snáze k samotné mediaci. I v přípravné fázi musí být mediátor nestranný a o samotném činu se dozvídá více informací až při výkonu mediace. První fází je individuální setkání pracovníka Probační a mediační služby České republiky s obviněným i poškozeným. Na obou setkáních si pracovník vyslechne oba pohledy k události a za pomoci otázek a podpory se snaží zmapovat následky spáchaného činu vůči oběti a v případě obviněného, se snaží pomoci v hledání nápravy způsobeného činu. V závěru mají obě strany možnost se pečlivě rozmyslet, zda se chtějí zúčastnit společného setkání.

Společné setkání vyžaduje důkladnou několikátýdenní přípravu ze strany pracovníka Probační a mediační služby České republiky, kdy musí zvážit, zda je oběť připravena na setkání s pachatelem, zda pachatel přijímá odpovědnost za svůj čin a je ochoten se omluvit a nahradit způsobenou škodu. Nebo je možné vytvořit rovnováhu mezi oběma stranami a připravit tak „hladký“ mediační proces. Úvodem společného setkání mediátor seznámí obě strany s účelem setkání a pravidly komunikace. Snaží se být klidný, jistý, důvěryhodný a díky tomu může navodit oběma stranám bezpečné prostředí. V další fázi zpravidla hovoří jako první o celé události oběť trestného činu, kdy z celého vyprávění má být jasné, jaké dopady tato událost má na její život. Mediátor smí doplňovat vyprávění o různé otázky a v tuto chvíli má i pachatel možnost si uvědomit následky svého činu. Po tom, co obě strany poví svůj pohled na událost, snaží se mediátor opatrně vypracovat seznam témat, o nichž by obě strany spolu měly hovořit, a měl by je podpořit v jejich aktivním hledání řešení celé situace. Smyslem mediace a úkolem mediátora není vyřešit celou událost a podat nějaký rozsudek, ale porozumět příběhu a snažit se najít řešení za pomoci vlastní aktivity obviněného a poškozeného. Závěrem mediace je dohoda, ke které obě strany došly a se kterou samy souhlasí. Výstupem celé mediace je potom závěrečná

zpráva, kterou předkládá mediátor státnímu zástupci či soudci a která zároveň slouží jako podklad pro jejich rozsudek.²

Díky existenci mediace a mediačního jednání má poškozený možnost získat informace vztahující se k trestnímu řízení, objasnit obviněnému dopady jeho jednání a usilovat o narovnání své újmy. Naopak obviněný má díky tomuto procesu možnost vyjádřit své potřeby a zájmy, přijmout odpovědnost v souvislosti s náhradou způsobených škod a vysvětlit své jednání a omluvit se poškozenému.

² ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D., eds., *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*, 2010, s. 39 - 52

2.2 Probace

Pojem probace pochází z latinského slova „probare“, jež se překládá jako zkoušet, ověřovat nebo také dohlížet. Zkoušený by měl díky probaci dokázat, že se bude chovat dle sociálně přijatelných způsobů. Probace je složením dvou základních prvků:

- odkladu trestu,
- individuální pomoci a individuálního dozoru.³

Probací se rozumí „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“⁴

Probační úředníky nelze brát pouze jako sociální pracovníky, i když se tak může zdát. Jejich práce a přístup k odsouzeným spočívá hlavně v péči o ně, ale také v psychosociální podpoře a pomoci s jejich problémy s cílem posílit jejich bezkonfliktní začlenění do společnosti. Smyslem je pochopit pozadí trestné činnosti obviněného, jeho rodinné a sociální vazby a to tak, aby nedošlo k recidivě jeho trestné činnosti a společnost byla chráněna.⁵ Naopak jiné zdroje tvrdí, že hlavním účelem restorativní justice není snížit recidivu, nýbrž se „pouze“ zabývat potřebami obětí a reagovat na ně, bez ohledu na to, zda si pachatel uvědomí svou chybu.⁶

2.2.1 Probační dohled

Dohled tedy ukládá státní zástupce nebo soudce v případech, kdy považuje za nutné sledovat a kontrolovat chování pachatele. Kontrola probíhá formou pravidelného styku pachatele s probačním úředníkem na jednom ze středisek Probační a mediační služby České republiky. Avšak probační úředník smí pachatele kdykoliv navštívit doma

³ ČERNÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V., *Sociální ochrana*, 1996, s. 112

⁴ § 2 odst. (1) **Probační a mediační služba**, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

⁵ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠAMAL, P., *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*, 2000, s. 25

⁶ ZEHR, H., *Úvod do restorativní justice*, 2003, s. 8

a kontrolovat tak dodržování podmínek trestu.⁷ Probační dohled začíná sestavením probačního programu neboli plánu dohledu, kde je soudem (státním zástupcem) stanovena délka zkušební doby a uložené povinnosti a omezení. Probační úředník v něm ve spolupráci s pachatelem stanoví podmínky výkonu dohledu – interval konzultací, průběžné sledování plnění podmínek dohledu, spolupráci klienta s dalšími osobami a subjekty.⁸ V případě neplnění tohoto plánu ze strany obviněného smí soud nařídit výkon trestu, který byl obviněnému podmíněně odložen.

Probační dohled smí být soudcem/státním zástupcem uložen v případech:

- podmíněného odsouzení,
- podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody,
- uložení dohledu v rámci trestu obecně prospěšných prací,
- nahrazení vazby dohledem probačního úředníka,
- uložení výchovného opatření mladistvému nebo dítěti.⁹

2.2.2 Parole

Specifickou formou probace je parole, která je definována jako „*podmíněné propuštění na (čestné) slovo, resp. na slib odsouzeného, že se bude řádně chovat.*“ Proces podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody probíhá ve dvou fázích:

- na žádost odsouzeného prostřednictvím sociálního pracovníka, vychovatele nebo jiného odborného vychovatele,
- na doporučení vězeňské služby.¹⁰

Na základě těchto žádostí začne pracovník Probační a mediační služby České republiky úzce spolupracovat s odsouzeným formou individuálních konzultací ve věznici, ale také s jeho sociálním okolím, s pracovníky věznice a dalšími osobami. „*Předpokladem efektivní činnosti Probační a mediační služby v této oblasti je dobrá spolupráce Probační a mediační služby České republiky a Vězeňské služby České republiky.*“ Probační a mediační služba České republiky a Generální ředitelství Vězeňské služby České

⁷ RASZKOVÁ, T., HOFERKOVÁ, S., *Kapitoly z penologie II.*, 2014, s. 133

⁸ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, P., KODYMOVÁ, J., eds., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, 2010, s. 293

⁹ RASZKOVÁ, T., HOFERKOVÁ, S., *Kapitoly z penologie II.*, 2014, s. 133

¹⁰ Tamtéž, s. 135

republiky podepsali dohodu upravující jejich vzájemnou spolupráci v oblasti přípravy podkladů pro možnost podmíněného propuštění s dohledem (parole). Veškerá činnost Probační a mediační služby České republiky začíná tři měsíce před podáním žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění, kdy úředník Probační a mediační služby České republiky zpracovává podklad k žádosti. Podklad doplňují i informace věznic o odsouzeném, o průběhu výkonu trestu odnětí svobody a o činnostech odsouzeného spojených s návratem do společnosti. V tomto případě je stále spolupráce odsouzeného čistě dobrovolná. Povinnost odsouzeného spolupracovat s Probační a mediační službou České republiky nastává až tehdy, kdy je podmíněně propuštěn a po dobu trvání zkušební doby je mu uložen dohled.¹¹

Cílem zprávy, kterou během celého procesu pracovník Probační a mediační služby České republiky pro soudce zpracovává, je doporučení nebo nedoporučení odsouzeného, případně návrh na uložení dohledu nad podmíněným propuštěním nebo uložení omezení zdržení se kontaktu s konkrétní osobou aj. V případě, že soud rozhodne o podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody a zároveň stanoví probační dohled, je úkolem pracovníka Probační a mediační služby České republiky provádět kontrolu plnění podmínek zkušební doby podmíněného propuštění (v rozsahu min. 1 roku – max. 7 let) a dále také poskytovat pomoc při řešení problémů souvisejících s návratem odsouzeného na svobodu.¹²

¹¹ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, P., KODYMOVÁ, J., eds., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, 2010, s. 296

¹² RASZKOVÁ, T., HOFERKOVÁ, S., *Kapitoly z penologie II.*, 2014, s. 135

3 Probační a mediační služba České republiky, její vývoj a charakteristika

Zažitým a známým modelem je retributivní (odplatná) justice, kdy jde hlavně o dopadení pachatele a jeho usvědčení a následně potrestání. Tento koncept vůbec nebral v úvahu péči o oběti trestných činů a celkově o ochranu společnosti. Přitom právě pro oběti je trestný čin jen začátkem dlouhého, velmi stresujícího procesu. Odlišným, nikoli opačným modelem, je pak moderní restorativní justice, která má snahu najít cesty, jak napravit následky trestného činu.

Právě restorativní justice na trestnou činnost nahlíží jako na sociální událost, kde hlavním cílem není potrestání pachatele, ale zjištění, jak daný čin oběť poznamenal. Ze strany pachatele by pak měla být větší snaha čin napravit, uvést věci do původního stavu, měl by hledat a odstraňovat příčiny svého jednání a měl by si být vědom způsobené újmy. Nejlepší pojistkou, jak předejít recidivě u pachatele, je vyvolat u něj zodpovědnost za spáchaný čin. Tato práce s obětí a pachatelem se nazývá právě restorativním přístupem – obnovujícím.

„Restorativní justice se zaměřuje na újmy vzniklé trestnou činností a usiluje o zohlednění potřeb oběti, podporuje odpovědnost pachatele za řešení vzniklé situace a zapojuje poškozeného, pachatele a komunitu do procesu řešení“.¹³ Poslání a činnost Probační a mediační služby České republiky vychází právě z restorativního pojetí spravedlnosti.

Tabulka 1 – Rozdíl mezi retributivní a restorativní justicí

	<i>Retributivní justice</i>	<i>Restorativní justice</i>
<i>Zaměření konceptu</i>	Potrestání pachatele	Obnovení předchozích poměrů
<i>Důraz kladen na</i>	Trest	Aktivní zapojení oběti do trestného činu
<i>Nástroje</i>	Trest odnětí svobody	Probace a mediace

Zdroj: vlastní zpracování

¹³ ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D., eds., *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*, 2010, s. 30

3.1 Historie a vznik

O službách Probační a mediační služby České republiky má jen málo lidí povědomí, jelikož je v systému justice poměrně mladou institucí. Bodem zlomu, který zapříčinil její vznik a rozvoj, byl pád železné opony v roce 1989, reforma systému trestní politiky v Československu a jeho rozdělení v roce 1993 v České republice. Novelty trestněprávních předpisů zapříčinily vznik řady nových institutů představujících alternativu k trestu odnětí svobody, alternativu k potrestání nebo odklon od klasického trestního řízení, kde se jejich realizací využívá probace a mediace.

Základní koncept a vznik probace a mediace v naší zemi ovlivnilo založení katedry sociální práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Především aktivita studentů této katedry dala podnět v květnu roku 1994 ke vzniku Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici (dnes známá pod názvem Sdružení pro probaci a mediaci v justici). Součástí aktivit je vedení seminářů, odborných setkání a zpracování pilotního systému kvalifikačního vzdělávání pracovníků Probační a mediační služby České republiky.

Významným mezníkem v rozvoji probační služby a vlastními základy bylo usnesení vlády č. 341 ze dne 15. 6. 1994. A díky němu od 1. 1. 1996 byla postupně budována místa probačních úředníků na okresních a krajských soudech. V té době směli vykonávat probační úředníci činnosti pouze v omezené míře na základě zákona č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících. Kvalifikovaní sociální pracovníci měli tedy možnost vstoupit do justice a aplikovat tak do praxe mediační a probační postupy. Konkrétní případové práce s klienty tak vytvářely koncepční materiály ovlivňující budoucí podobu zákona o Probační a mediační službě.¹⁴

Na území České republiky působí instituce na základě zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, který byl parlamentem přijat v roce 2000 a v účinnost vstoupil k 1. 1. 2001. Vznik této státní organizace s celorepublikovou působností je spojena se zavedením alternativních trestů, což vyžadovalo zavedení specializovaného justičního orgánu, který má tuto problematiku na starost.¹⁵

Jedním z hlavních důvodů, proč byla Probační a mediační služba České republiky vytvořena, bylo úsilí asistovat trestní justici v oblasti sankcí vykonávaných na svobodě

¹⁴ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, P., KODYMOVÁ, J., eds., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, 2010, s. 287 - 289)

¹⁵ RASZKOVÁ, T., HOFERKOVÁ, S., *Kapitoly z penologie II.*, 2014, s. 128

a tím tak dospět ke snížení počtu uvězněných osob, snižovat kriminalitu a riziko jejího opakování, ale také zohledňovat zájmy obětí.¹⁶

3.2 Činnost a poslání Probační a mediační služby České republiky

Obecně lze říci, že posláním Probační a mediační služby České republiky je dosáhnout trestní spravedlnosti prostřednictvím výše definované probace a mediace a díky těmto nástrojům tak uplatnit alternativní tresty a zajistit jejich správný výkon. Celkovým úsilím a posláním je ale hlavně prevence a snížení rizika opakované trestné činnosti, a to zvláště u dětí a mladistvých (jako prvotrestaných). Tyto postupy umožní mladistvým udržet rodinné vazby a vztahy s vrstevníky a jejich čistý trestní rejstřík jim umožní lepší začlenění do normální společnosti.

Cílovými činnostmi Probační a mediační služby České republiky jsou:

- a) Integrace pachatele - **začlenění** obviněného do společnosti bez dalšího porušování zákonů a **obnovení respektu** k právní legislativě státu
- b) Participace poškozeného - snaha o **zapojení** obviněného do procesu odškodnění, o **obnovení jeho pocitu bezpečí**, důvěry ve spravedlnost
- c) Ochrana společnosti - formou efektivního **zajištění uložených alternativních trestů** a opatření spojených s trestním řízením.¹⁷

S úspěšností Probační a mediační služby České republiky souvisí následující předpoklady:

- *legislativní,*
- *teoretické (zkoumání modelů mediace apod.),*
- *praktické (podmínky aplikace v praxi),*
- *kvalifikační,*
- *profesionální (systematické vzdělávání, výcvik),*
- *marketingové (reklama, popularizace).¹⁸*

¹⁶ ŠČERBA, F., *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*, 2014, s. 387

¹⁷ RASZKOVÁ, T., HOFERKOVÁ, S., *Kapitoly z penologie II.*, 2014, s. 128

¹⁸ KRAUS., B., *Základy sociální pedagogiky*, 2008, s. 188

Převážná část spisů, které Probační a mediační služba České republiky zpracovává, je zakládána na podnět orgánů činných v trestním řízení (soud, státní zastupitelství, Policie České republiky). Ostatní spisy jsou založeny na podnět potenciálního pachatele či oběti trestného činu. Tyto spisy se dají rozdělit na spisy v přípravném řízení a řízení před soudem a dále na spisy ve vykonávacím řízení. Spisy v přípravném řízení a řízení před soudem zahrnují případy, kdy Probační a mediační služba České republiky ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení řeší konflikt a v rámci toho navrhuje alternativních sankce (tzn., že trestní řízení již běží). Spisy řadící se do spisů ve vykonávacím řízení pak zahrnuje situace, kdy soud uložil pachateli sankci a Probační a mediační služba České republiky vykonává kontrolu nad výkonem této sankce.

Činnost Probační a mediační služby České republiky¹⁹ lze nazvat jako tzv. poradnu, která taktéž pomáhá svým klientům, již se cítí být obětí trestného činu, orientovat se v celé fázi trestního řízení. Dále mu může pomoci s podáním trestního oznámení, ale také společně mohou zvážit, zda daná situace vyžaduje jeho podání či ne. Takovými klientům Probační a mediační služby České republiky dost často pomůže jen samotná možnost povědět někomu cizímu a nestrannému o tíživé situaci a zároveň se tak s tím i psychicky vypořádat. Jejich pomoc směřuje v konkrétních případech klientům, kteří:

- se stali obětí trestného činu a chtějí poradit se svými právy,
- se stali obětí trestného činu a pachatel jim neuhradil způsobenou škodu,
- se stali obětí trestného činu a pachateli je méně než 18 let,
- se stali obětí trestného činu a potřebují zvláštní péči,
- se stali obětí trestného činu a chtějí vědět, jak probíhá trestní řízení.²⁰

¹⁹ § 4 odst. (1) **činnost Probační a mediační služby**, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě – „Probační a mediační služba vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, anebo vazba byla nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život.“

²⁰ **Pro oběti: Obětem – informační leták** - vlastní zpracování dne 9. 9. 2017, dostupné z: https://www.pmscr.cz/images/clanky/PMS_letak_A5_obecny_WEB.pdf

3.3 Organizační struktura Probační a mediační služby České republiky

Nad veškerými činnostmi Probační a mediační služby České republiky²¹ vykonává dohled Ministerstvo²² spravedlnosti České republiky.²³

Za střediska²⁴ v regionu je odpovědný regionální vedoucí, zatímco chod samotných středisek zajišťuje vedoucí samostatného střediska. Nezbytnou součástí organizační struktury Probační a mediační služby České republiky je Rada pro probaci a mediaci, zřízena jako poradní orgán Ministerstva spravedlnosti. Činností Rady pro probaci a mediaci je navrhnout pravidla pro probační programy a pravidla pro probační a mediační činnosti.

Zaměstnance Probační a mediační služby České republiky v rámci jejich středisek můžeme rozdělit na:

- a) Úředník Probační a mediační služby České republiky,
- b) Asistent Probační a mediační služby České republiky,
- c) Administrativní a provozní zaměstnanci Probační a mediační služby České republiky.

²¹ V České republice je v současnosti **77 středisek + ředitelství v Praze.**

²² § 11 odst. (1) **Státní správa Probační a mediační služby**, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě – „*Ministerstvo při výkonu státní správy vytváří Probační a mediační službě podmínky k řádnému výkonu probace a mediace, zejména po stránce personální, organizační, hospodářské a finanční*“.

²³ § 3 odst. (1) **Organizace Probační a mediační služby**, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě – „*V čele Probační a mediační služby je ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Ředitel Probační a mediační služby zajišťuje její chod po stránce personální, organizační, hospodářské, materiální a finanční.*“

²⁴ § 3 odst. (2) **Organizace Probační a mediační služby**, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě – „*Plnění úkolů PMS ČR ve vztahu k soudům, státním zastupitelstvím a orgánům Policie České republiky zajišťují její střediska, která působí v sídlech okresních soudů nebo naroveň jim postavených obvodních nebo městských soudů.*“

Požadavky k výkonu práce probačního úředníka²⁵ jsou:

- bezúhonnost,
- způsobilost k právním úkonům,
- magisterské vysokoškolské vzdělání v oblasti společenskovední,
- splněná odborná zkouška úředníka Probační a mediační služby České republiky.

Asistent Probační a mediační služby České republiky musí splňovat:

- věk 21 let,
- bezúhonnost,
- způsobilost k právním úkonům,
- středoškolské vzdělání v oblasti společenskovední.²⁶

3.4 Cílová skupina Probační a mediační služby České republiky

Služby Probační a mediační služby České republiky využívají osoby, které byly obviněny nebo odsouzeny za trestný čin s horní hranicí pět let a osoby, které byly trestným činem poškozeny. Obecně se používá pojem klient Probační a mediační služby České republiky, a to klient obviněný a klient poškozený.

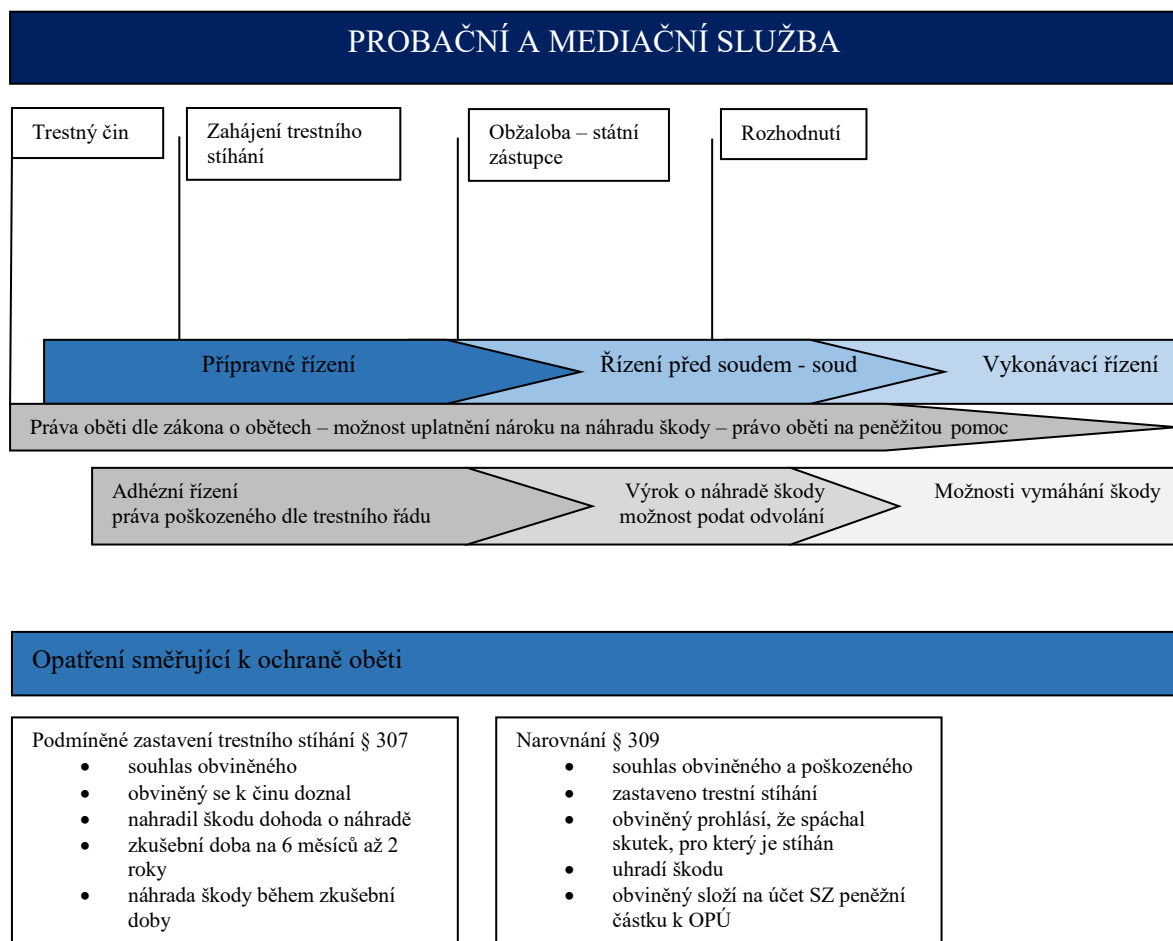
Cílovou skupinou Probační a mediační služby České republiky jsou dospělí, mladiství, ale i děti mladší 15 let, které se dopustily trestných činů. V případě mladistvých a dětí mladších 15 let se přestoupení zákona označuje jako čin jinak trestný.

Do rozhodnutí soudu je spolupráce odsouzeného s Probační a mediační službou České republiky zcela dobrovolná, tudíž v této fázi zaměstnanci pracují s tzv. dobrovolnými klienty.²⁷

²⁵ § 27b (1) **Probační úředník**, zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád – „*Úředník Probační a mediační služby (dále jen „probační úředník“) vykonává v trestním řízení dohled nad obviněným spočívající jednak v pozitivním vedení a pomoci obviněnému a jednak v kontrole jeho chování a v případech, kdy dohled nebyl uložen, provádí úkony směřující k tomu, aby obviněný vedl řádný život, pokud bylo rozhodnuto a) o propuštění obviněného z vazby za současného vyslovení dohledu, b) o podmíněném zastavení trestního stíhání, c) o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, d) o podmíněném odsouzení, včetně podmíněného odsouzení s dohledem, e) o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, včetně podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za současného vyslovení dohledu, nebo f) o uložení trestu obecně prospěšných prací nebo trestu zákazu pobytu za současného vyslovení přiměřených oslovení a přiměřených povinností.“*

²⁶ RASZKOVÁ, T., HOFERKOVÁ, S., *Kapitoly z penologie II.*, 2014, s. 129

Obrázek 1 – Osa trestního řízení

Zdroj: zpracováno dle HOŠKOVÁ, E., *Časová osa trestního řízení* [online]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/otc_casova_osa_trestniho_rizeni.pdf (údaje k 9. 9. 2017)

²⁷ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, P., KODYMOVÁ, J., eds., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, 2010, s. 284

4 Práce s oběťmi trestných činů

Zlepšení postavení obětí na poli trestní justice nastalo až po účinnosti zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.²⁸ Obsahem zákona jsou práva²⁹ obětí trestných činů, poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů státem a vztahy mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů.³⁰ Následky trestného činu jsou psychického (opuštěnost, strach, náladovost, úzkost, nejistota, panika), ale i fyzického (pláč, bolest hlavy, poruchy spánku, nevolnost, slabost) prožívání. Oběti, které se dostane pomoci, zná svá práva, je informována, psychicky stabilizována, dokáže lépe zvládnout průběh trestního řízení.

Pokud cílem a snahou zaměstnance Probační a mediační služby České republiky je pomoci klientovi, je důležité, aby se dokázal vcítit do jeho situace a porozuměl mu. Jednou z předních vlastností těchto zaměstnanců je tedy empatie³¹, jelikož právě ta pomůže v klientovi vyvolat pocit, že ten člověk mu rozumí.³² Zaměstnancova práce je svým způsobem psychologické povahy. Dalšími důležitými vlastnostmi pracovníka Probační a mediační služby České republiky jsou náklonnost, trpělivost, ale zvláště odbornost. Právě zvyšování jejich odbornosti pomáhá projekt Proč zrovna já? II³³.

Trestná činnost se dotýká nejen pachatelů, kteří čin spáchali, ale ve značné míře i lidí, nichž se čin dotkl a změnil jim život. Oběť nevznikne bez pachatele a pachatel nevznikne bez oběti. Oběť trestného činu³⁴ ztrácí jistoty a představy o bezpečnosti světa, a naopak nabývá psychické, ale i fyzické újmy. Vůbec nejzranitelnějšími se stávají senioři, tělesně postižené osoby a mladiství.³⁵ Právě mladiství si mohou u závažných trestných činů

²⁸ Rozdíl mezi obětí a poškozeným tkví v užším slova smyslu, že nezahrnuje právnické osoby, ale v širším slova smyslu se za oběť považují i pozůstalí po oběti.

²⁹ Právo na poskytnutí odborné pomoci (§ 4-6), právo na informace (§ 7-13), právo na ochranu před hrozcím nebezpečím (§ 14), právo na ochranu soukromí (§ 15-16), právo na ochranu před druhotnou újmou (§ 17-22), právo na peněžitou pomoc (§ 23-37) – zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

³⁰ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*, s. 24

³¹ KOPŘIVA, K., *Lidský vztah jako součást profese: [psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese]*, 2006, 29 s.

³² Právě tuto vlastnost zdůraznila v rozhovoru i poradkyně pro oběti Alena, viz Příloha 2 – Rozhovor s respondentem č. 1 – ALENOU, vlastní zpracování dne 10. 10. 2017

³³ Viz Kapitola 5.3 Proč zrovna já? II

³⁴ § 2 odst. (2) **Vymezení pojmů**, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů – „*Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na její úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“

³⁵ § 2 odst. (4) **Vymezení pojmů**, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů – „*Zvláště zranitelnou obětí se pro účely tohoto zákona při splnění podmínek uvedených v odstavci 2 nebo 3 rozumí a) dítě, b) osoba,*

nést následky celý život. Trestná činnost se dotýká i bezprostředního okolí pachatele a oběti, tj. rodiny, přátel, sousedů aj. Pachatel se dostává do situace, kdy ho jeho nejbližší společnost může „odepsat“ a vyloučit, i když má snahu svůj čin napravit.

Oběti častokrát cítí, že jsou v procesu trestního řízení opomíjeny a zpravidla mají řadu potřeb:

- potřebu informací
- potřebu říkat pravdu
- potřebu zplnomocnění
- potřebu náhrady škody nebo ospravedlnění.³⁶

Pomoc obětem trestných činů smí dávat pouze subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Tyto subjekty smí žádat o dotace ze státního rozpočtu pouze v případě, když mají akreditaci alespoň na jednu ze služeb³⁷, kterými jsou:

- poskytování právních informací a
- restorativní programy.³⁸

Svou reputaci stát splácí tím, že zakládá Poradny pro oběti trestných činů. Poradny jsou bezplatné a jejich služby mohou využít všichni klienti, kteří se stali obětí nejen závažného trestného činu, ale i zdánlivě banálního.

Obětem trestných činů se věnuje i Evropská unie, která ve směrnici uvádí, že *„trestný čin je škodlivý pro společnost a zároveň představuje porušení individuálních práv obětí. Oběti trestného činu by proto měly být jako takové uznány a mělo by s nimi být zacházeno s respektem, citlivě a profesionálně bez jakékoli diskriminace založené*

která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy, c) oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku) nebo trestného činu teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku), d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.“

³⁶ ZEHR, H., *Úvod do restorativní justice*, 2003, s. 11

³⁷ § 38 odst. (1 - 2) **Podpora ze strany státu**, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

³⁸ § 39 odst. (1) **Subjekty poskytující pomoc obětem trestných činů**, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

například na rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku, pohlaví, vyjádření pohlavní identity, pohlavní identitě, sexuální orientaci, statusu z hlediska práva k pobytu nebo zdravotnímu stavu. Ve všech kontaktech s kterýmkoli příslušným orgánem, který vyvíjí činnost v rámci trestního řízení, a s jakoukoli službou, jež přichází do styku s oběťmi, jako například službou pro podporu obětí nebo službou restorativní justice by měla být zohledněna osobní situace obětí trestného činu a jejich bezprostřední potřeby, věk, pohlaví, případné zdravotní postižení a úroveň vyspělosti obětí trestného činu při současném respektování jejich tělesné, duševní a mravní nedotknutelnosti. Oběti trestného činu by měly být chráněny před sekundární a opakovanou viktimizací³⁹, před zastrašováním a před odvetou, měly by mít k dispozici vhodnou podporu, která by usnadnila jejich zotavení a dostatečný přístup k právní ochraně.“⁴⁰

4.1 Viktimologie

Věda, která se zajímá o pocity a chování obětí trestných činů, se nazývá viktimologií. Její výzkumy směřují také k zjištění, jak velký vliv má chování a „spolupráce“ oběti v průběhu činu na pachatele. Cílem viktimologie je zjistit co nejvíce informací ohledně prevence, aby se snížil počet obětí.

Viktimologie se zabývá i viktimogeními situacemi, jež spočívají ve výzkumu neustále se opakujících okamžiků a míst, kdy jejich vědomost pak snižuje riziko ohrožení.⁴¹ Tyto situace a místa jsou např. okrajové části města s levnými výstavbami. Výzkumy doporučují lidem, aby se těmto lokalitám vyhýbali.⁴²

Další důležitou oblastí, již se viktimologie zabývá, je psychologie obětí. „Badatelé se snaží objasnit podstatu traumatizace, která je způsobena trestným činem. Zjišťují, jak

³⁹ Viz Kapitola 4.2 - Viktimizace

⁴⁰ Odst. 9, **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU** ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV. [cit. 2017-10-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32012L0029>

⁴¹ ČÍRTKOVÁ, L., *Forezní psychologie*, 2004, s. 112

⁴² Tamtéž, s. 113

*oběť trestný čin prožívala a jak se s ním vyrovnává. Ověřují, co pomáhá a co naopak blokuje návrat oběti do běžného života“.*⁴³

4.2 Viktimizace

Součástí viktimologie je viktimizace – proces způsobování újmy, kdy se z jedince stává oběť trestného činu. Pojem viktimizace, ale neznamená pouze vlastní útok na oběť. Újma, která je způsobena trestným činem, je pouze úvodním dějstvím, na který navazují další události.⁴⁴ Proces se rozlišuje do tří fází. První fáze spočívá v samotném konání újmy oběti trestného činu, zatímco druhá fáze spočívá v reakcích, které byly oběti způsobeny.⁴⁵ Sekundární zraňování způsobují např. média publikováním informací o trestném činu a o oběti. „*Oběť a její blízké okolí se pak musejí vyrovnávat nejen se ztrátami, které způsobil pachatel, ale i s emocionálními ranami, které vznikly jako důsledek zveřejnění*“.⁴⁶ Právě sekundární viktimizace má za následek to, že oběť vyhledává pomoc u odborníků ve specializovaných poradnách pro oběti trestných činů. Postupem času a postupným zkoumáním psychologie oběti se zavádí i třetí fáze (terciální fáze), jež spočívá v situaci, kdy oběť již není schopna se s traumatem vyrovnat.⁴⁷ Proces viktimizace je ve své podstatě proces způsobování stresové události⁴⁸, kterou nelze očekávat, nelze se na ni připravit a jen těžko se lze s ní zcela bez pomoci vypořádat.

Avšak převládají i názory, že mnohé trestné činy jsou do jisté míry způsobeny samotnou obětí a ona si může sama za svou viktimizaci. Tato okolnost samozřejmě neposkytuje důvody pro přesun celé viny z trestného činu na oběť, ale má význam pro rozvoj zvláštních, netradičních opatření k předcházení trestné činnosti, zaměřených na prevenci nedbalého, riskantního nebo provokativního chování osoby, která mohou být pro danou osobu nebezpečná.⁴⁹

⁴³ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., a kol., *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*, 2007, s. 11

⁴⁴ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., a kol., *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*, 2007, s. 12

⁴⁵ ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*, 2004, s. 116

⁴⁶ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., a kol., *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*, 2007, s. 13

⁴⁷ ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*, 2004, s. 117

⁴⁸ U některých obětí může takovýto stres vyvolat i **posttraumatickou stresovou poruchu**. Touto poruchou se rozumí stav člověka, který již není schopen se racionálně chovat a uvažovat tak, aniž by neviděl v čemkoli nebezpečí. Téměř vše mu způsobuje trauma. Trpí depresemi, úzkostmi, poruchami spánku, strachem. Posttraumatická stresová porucha se nemusí dotknout jen obětí trestných činů, ale i lidem v jejich blízkém okolí nebo svědkům události.

⁴⁹ JOUTSEN, M., *The role of the victim of crime in European criminal justice systems: a crossnational study of the role of the victim*, 1987, s. 74

4.3 Typologie obětí

Pro zorientování v poměrně široké oblasti viktimologie stanovili zakladatelé této nauky i typologii obětí, kde kladli důraz na určitá hlediska. „*Hentig zdůrazňoval ve své typologii spíše sociální znaky. Mendelsohn naproti tomu vyšel ve své kvalifikaci z interakce oběti s pachatelem a jako kritérium zvolil stupeň „viny“ oběti.*“

Již ustálenou typologií obětí je:

- zúčastňující se oběť,
- nezúčastňující se oběť,
- provokující oběť,
- latentní oběť,
- nepravá oběť.⁵⁰

Obětí, ale není jen člověk, který se stal terčem trestného činu. Viktimologie se zaměřuje i na pochopení problémů a životní situace všech osob, které postihl osud oběti.

V širším slova smyslu se pojem oběť vztahuje na:

- oběti trestných činů,
- oběti přírodních katastrof,
- oběti velkých neštěstí (leteckých, železničních),
- oběti teroristických akcí.⁵¹

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, L., *Forezní psychologie*, 2004, s. 114 - 115

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., a kol., *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*, 2007, s. 11

5 Projekty realizované Probační a mediační službou České republiky

5.1 Výchovní program pro mladistvé realizovaný v Jičíně

Ve městě Jičín v Královéhradeckém kraji se v únoru roku 2006 rozhodlo sdružení For – Teenager Apel ve spolupráci s Probační a mediační službou, státním zastupitelstvím, soudem, policií a radnicí založit nový výchovný program pro mladé lidi, kteří se dostali do konfliktu se zákonem. Sdružení For – Teenager Apel provozuje úspěšně od roku 2003 v Jičíně nízkoprahový klub pro mladé, Exit. Výchovný program má primárně sloužit pro mládež ve věku patnáct až osmnáct let, ve výjimečných případech i pro třináctileté a čtrnáctileté. Podmínkou k účasti je samozřejmě souhlas rodičů, Probační a mediační služby, státního zástupce nebo soudce, ale také dobrovolná spolupráce samotných pachatelů, jež se prokáže i tím, když se včas dostaví k výsledku u policie. Absolvovat tento program smí pachatel na základě uložení státním zástupcem nebo soudcem a v případě, že bude pachatel docházet pravidelně a plnit tak i své povinnosti, bude to bráno jako osvědčení se v rámci podmíněčného zastavení jeho případu. V opačném případě se smí pachatel sám do programu přihlásit a poté už je jen na státním zástupci, zda ho sám podmíněčně zastaví a udělí výchovné povinnosti, tj. vykonání obecně prospěšných prací nebo právě probační program, jehož doba trvání je tři měsíce a v praxi představuje dvanáct společných setkání s odborníky.⁵²

5.2 Projekt Restorativní justice realizovaný ve vybraných lokalitách České republiky

Projekt Restorativní justice⁵³ byl realizován ve vybraných lokalitách České republiky ve spolupráci s Asociací občanských poraden České republiky. Projekt navázal na úspěšnou spolupráci mezi oběma organizacemi, která byla realizována v roce 2006 společným projektem „Specializované a komplexní poradenství obětem trestných činů“.⁵⁴

⁵² NOVÉ NOVINY, *V Jičíně se rozjíždí program pro mladistvé delikventy*, 2006, (6), s. 1-2

⁵³ O projektu hovoří v rozhovoru i PETRA, viz Příloha 3 – Rozhovor s respondentem č. 2 – PETROU, vlastní zpracování dne 16. 10. 2017

⁵⁴ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*, s. 119

Cílem projektu je podpora a vytváření širší a funkční sítě dostupných služeb pro oběti trestných činů. Nástupcem projektu je projekt Proč zrovna já? a Proč zrovna já? II⁵⁵.

5.3 Projekt Proč zrovna já? II realizovaný ve vybraných lokalitách České republiky

Doba realizace projektu: 1. 7. 2016 – 30. 6. 2020

Rozsah: 55 lokalit po celé České republice

Rozpočet projektu: 86 675 635,47 Kč (z toho podíl Evropského sociálního fondu 77,56 %)

Cíle:

- podpora, pomoc a poradenství obětem trestných činů
- bránit vzniku sociálního vyloučení
- zvýšení odborné pomoci.⁵⁶

Typickou opakující se reakcí a otázkou člověka, který byl poškozen trestným činem, je právě: „Proč zrovna já?“. Program je veden Probační a mediační službou České republiky na podporu a pomoc obětem trestných činů bez nutnosti spolupráce s orgány činnými v trestním řízení. Pomoc je každému, kdo se cítí být obětí, BEZPLATNÁ a ANONYMNÍ. Projekt je financován z evropských fondů, konkrétně z Evropského sociálního fondu z Operačního programu Zaměstnanost. Cílem projektu je dostatečně odborně kvalifikovat poradce pro oběti trestných činů, ale i sociální pracovníky, kteří se setkávají se sociálně vyloučenými. Tato skupina sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách se při své práci nezdávka setkává s latentními oběťmi trestné činnosti (zejména pak z řad dětí a seniorů). Dle získaných informací však nedisponuje dostatkem znalostí a zkušeností, jak s tímto tématem pracovat a jak poskytnout základní pomoc. Jedním z cílů je i zavedení mezioborové a meziresortní spolupráce mezi kraji. Služby, které tyto poradny poskytují jsou:

- poradenství,
- psychosociální pomoc,

⁵⁵ Viz Kapitola 5.3 Proč zrovna já? II

⁵⁶ Příloha 1 – Leták Projekt Proč zrovna já? II, vlastní zpracování dne 16. 10. 2017

- praktická pomoc,
- týmy pro oběti,
- síťování,
- vzdělávání pracovníků v sociálních službách.⁵⁷

Projekt navazuje na předchozí projekty, jejichž realizace sahá až do roku 2008. Zejména čerpá zkušenosti z projektu Proč zrovna já?, který byl úspěšně realizován ve 40 okresech v letech 2012 – 2015. S projekty zaměřenými na pomoc obětem má Probační a mediační služba České republiky tak několikaleté zkušenosti. V předchozím projektu se povedlo:

- ve 40 poradnách za dobu 3 let pomoci více než 6500 obětem při zvládnání následků trestného činu,
- uskutečnit 95 setkání mezi pachatelem a obětí, kde došlo k mimosoudnímu vyřešení konfliktu,
- doprovodit 219 obětí k soudu, k výsledkům a k dalším úkonům,
- více než 1000x zprostředkovat bezplatné psychologické služby,
- zapojit do pomoci obětem bezmála 40 psychologů a psychoterapeutů,
- ve 40 lokalitách zřídit a organizovat multidisciplinární týmy pro oběti,
- v projektových lokalitách vytvořit fungující síť spolupracujících institucí ve prospěch obětí,
- zvýšit skrze vzdělávací setkání znalosti zdravotnických pracovníků v oblasti pomoci obětem,
- zlepšit postavení obětí a úroveň pomoci obětem trestných činů,
- zvýšit mezi laickou a odbornou veřejností povědomí o tématu obětí trestné činnosti,
- uspořádat více než 15 odborných konferencí na téma obětí trestné činnosti,
- navázat užší spolupráci s advokáty při řešení bezplatného zastupování nemajetných obětí.⁵⁸

⁵⁷ **Projekty: Proč zrovna já? II** – vlastní zpracování dne 13. 10. 2017, dostupné z: <https://www.pmscr.cz/proc-zrovna-ja-ii/>

⁵⁸ Příloha 1 – Leták Projekt Proč zrovna já? II, vlastní zpracování dne 16. 10. 2017

5.4 Projekt Křehká šance II realizovaný ve vybraných lokalitách České republiky

Doba realizace projektu: 1. 5. 2016 – 30. 4. 2020

Rozpočet projektu: 64 657 802,40 Kč (z toho podíl Evropského sociálního fondu 77,56 %)

Cíle:

- posouzení odsouzených připravujících se na podmíněné propuštění prostřednictvím Komise pro podmíněné propuštění
- vytvoření nového programu zacházení s odsouzenými ve věznicích České republiky
- vytvoření účinného modelu spolupráce mezi místní komunitou a věznicí a jeho uvedení do praxe v 6 soudních okresech
- vytvoření návrhu systémového řešení institutu podmíněného propuštění vč. návrhu legislativních opatření

Projekt Křehká šance II navazuje na předchozí úspěšný projekt Křehká šance. Smyslem projektu je vytvořit v dalších 9 soudních okresech (věznicích) Komisi pro podmíněné propuštění a provázat jejich činnost s nově zaváděnými programy – programem pro pachatele (Victim Impact Training) a rozvoj spolupráce regionu a věznice v oblasti zacházení s vězňenými pachateli a jejich přípravy na propuštění (Rozvoj restorativní praxe).⁵⁹

Tento projekt spolupracuje i s projektem Proč zrovna já? II, jelikož v případě, kdy si odsouzený zažádá o podmíněné propuštění, smí být součástí Komise pro podmíněné propuštění i oběť trestného činu. V tuto chvíli poradce pro oběti trestných činů činí podporu pro oběť, připravuje ho na setkání s odsouzeným a ve chvíli zasedání Komise pro podmíněné propuštění jedná za ni.

⁵⁹ **Projekty: Křehká šance II** – vlastní zpracování dne 16. 10. 2017, dostupné z: <https://www.pmscr.cz/krehka-sance-ii/>

6 Pomoc obětem trestných činů v zahraničí

6.1 Nadnárodní světová organizace Victim Support Europe

Victim Support Europe je nadnárodní organizace pomáhající všem obětem trestného činu. Victim Support Europe zastupuje 46 národních členských organizací v 27 zemích a v České republice je zastoupena od roku 1996 organizací Bílý kruh bezpečí.⁶⁰

Organizace Victim Support Europe poskytuje pomoc a usiluje o práva a zájmy obětí trestných činů bez ohledu na jejich národnost. Dále poskytuje pomoc při styku s úřady a podílí se na prevenci kriminality.⁶¹

6.2 Slovenská organizace Pomoc obetiam násilia

Pomoc obetiam násilia je nejznámější organizací pomáhající obětem trestných činů na Slovensku. Pomoc obetiam násilia byla založena v roce 1999 a stejně jako Bílý kruh bezpečí v České republice je součástí nadnárodní organizace Victim Support Europe.⁶² Pomoc obetiam násilia poskytuje psychologickou, morální, praktickou a právní pomoc a poradenství obětem a jejich blízkým osobám. Specifikem Pomoc obetiam násilia, v porovnání s jinými organizacemi na Slovensku, je, že jako jediná organizace poskytuje služby všem obětem bez ohledu na původ činu nebo násilí, pohlaví nebo věku. Počet konzultací pomocí Linky pomoci dosáhl v roce 2016 hodnoty 755 a celkový počet klientů, kterým byla poskytnuta komplexní pomoc, byl 891. Oproti roku 2015 došlo 77% nárůstu klientů.⁶³

⁶⁰ **About us: We are Victim Support Europe** – vlastní zpracování dne 13. 10. 2017, dostupné z: <https://victimsupport.eu/about-us/>

⁶¹ **O nás: Poslání a činnost: Victim Support Europe** – vlastní zpracování dne 13. 10. 2017, dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/evropske-forum-pro-sluzby-obetem/>

⁶² **O nás: Pomoc obetiam násilia – Victim Support Slovakia** – vlastní zpracování dne 22. 10. 2017, dostupné z: <http://pomocobetiam.sk/o-nas/>

⁶³ **Dokumenty: Výročné správy: Výročná-správa-PON-2016** – vlastní zpracování dne 22. 10. 2017, dostupné z: <http://pomocobetiam.sk/wp-content/uploads/2017/05/pon-vyroczna-sprava-2016.pdf>

7 Kriminalita mládeže

Zvláštní postavení v kriminalitě má právě kriminalita mládeže (též juvenilní delikvence), jež je z prognostického hlediska společensky velmi závažná. Kriminalita mládeže je tvořena třemi součástmi:

- 1) kriminalitou dětskou (prekriminalitou) – do věku 15 let,
- 2) kriminalitou mladistvých – v České republice od 15 do 18 let,
- 3) kriminalitou mladých dospělých – od 18 do 24 let.⁶⁴

7.1 Výkon trestního opatření odnětí svobody u mladistvých

Mladistvý je ten člověk, který podle v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku a má sníženou trestní odpovědnost.⁶⁵ Tento zákon přinesl do českého trestního práva změny v oblasti podmínek trestní odpovědnosti mladistvých, ale také v sankcionování mladých pachatelů. Účelem zákona je, aby se mladistvý zdržel páčání trestné činnosti a našel si společenské uplatnění a taktéž přispěl k odčinění jím způsobené újmy. Zákon taktéž jasně stanovuje zásadu pomocné role trestní represe (pozn. aut. represe = potrestání). Zákon⁶⁶ stanovuje zásadu z hlediska sankcionování mladistvých, že přednost má ukládání výchovných opatření a až jako poslední druh sankce, a tudíž i nejpřísnější, je trestní opatření. Mladistvému lze tedy na základě této zásady uložit opatření v tomto pořadí:

- a) výchovná opatření,
- b) ochranná opatření,
- c) trestní opatření.

⁶⁴ MAŘÁDEK, V., *Vězeňství*, 2005, s. 48

⁶⁵ § 2 odst. (1) **Vymezení některých pojmů**, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

⁶⁶ § 10 odst. (1) **Druhy opatření**, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

7.2 Opatření ukládána mladistvým

7.2.1 Výchovní opatření

„Při upuštění od trestního opatření nebo podmíněném upuštění od trestního opatření mohou být k dosažení účelu tohoto zákona uložena mladistvému výchovní opatření. Výchovními opatřeními jsou:

- a) dohled probačního úředníka,*
- b) probační program,*
- c) výchovní povinnosti,*
- d) výchovní omezení,*
- e) napomenutí s výstrahou“⁶⁷*

Výchovní opatření je nejmírnější sankcí ukládanou mladistvým, jež má sloužit k usměrňování života mladistvého, a tak podporovat a zajišťovat jeho výchovu. Obecně řečeno výchovní opatření by nemělo být tak úplně trestem, ale výchovou, aby se trestná činnost u mladistvého již neopakovala.

Při uložení výchovního opatření zákon nepředpokládá žádné právní dopady v případě jejich porušení, tudíž je vhodné je ukládat v kombinaci s trestními opatřeními. Výjimku ale tvoří probační program a napomenutí s výstrahou, které lze efektivně ukládat samostatně, bez kombinace s určitým trestním opatřením. Probační program lze ukládat pouze se souhlasem mladistvého a jeho absolvování je dobrovolné, tudíž se nepředpokládá jeho porušení. Napomenutí s výstrahou je sankce založená na „pouhém“ varování mladistvého, takže kombinace s trestním opatřením se tudíž jeví jako nevhodná.⁶⁸

Dohled probačního úředníka

Jak bylo výše řečeno, jedním z výchovných opatření u mladistvých může být i probační dohled. Dohled⁶⁹ je definován jako *„pravidelné sledování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovního působení rodičů na něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení uložených mladistvému soudem*

⁶⁷ § 15 odst. (1 - 2) **Ukládání a druhy výchovných opatření**, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

⁶⁸ ŠČERBA, F., *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*, 2014, s. 373 - 375

⁶⁹ § 16 odst. (1) **Dohled probačního úředníka**, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem nebo vyplývajících ze zákona a jeho pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem.“ Dohledem lze nahradit vazbu nebo ho lze uložit na dobu před nástupem mladistvého do ochranné výchovy. I dítě mladší 15 let, které spáchalo čin jinak trestný, smí být pod probačním dohledem. Při výkonu dohledu u mladistvých je nezbytná spolupráce s policií, se státními zástupci, se soudy pro mládež i s pracovníky oddělení sociálně-právní ochrany dětí, ale také s poskytovateli probačních programů, aj.⁷⁰

Probační program

„Probačním programem se rozumí zejména program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem omezení v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul chování, které by bylo v rozporu se zákonem, a k podpoře jeho vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi ním a poškozeným. Probační program schvaluje ministr spravedlnosti a zapisuje se do seznamu probačních programů vedeného Ministerstvem spravedlnosti.“⁷¹

Jedním z probačních programů akreditovaných Ministerstvem spravedlnosti je – Právo pro každý den, jenž byl realizován v letech 2003 – 2004 Probační a mediační službou ve spolupráci s nestátní organizací Partner Czech, o.p.s. Cílem programu je interaktivní formou vzdělávat a rozvíjet znalosti o zákonech, demokracii a lidských právech. Speciálně vyškolení odborníci takto pomáhají mladistvým pachatelům méně závažné trestné činnosti a klientům Probační a mediační služby České republiky. Během roku realizují dva tříměsíční běhy tohoto programu.⁷²

⁷⁰ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, P., KODYMOVÁ, J., eds., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, 2010, s. 293

⁷¹ § 17 odst. (1) **Probační program**, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

⁷² MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, P., KODYMOVÁ, J., eds., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, 2010, s. 294

Výchovné povinnosti

Soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce smí mladistvému uložit následující výchovné povinnosti:

- a) bydlení s rodičem nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu,
- b) jednorázově nebo ve splátkách zaplatit přiměřenou peněžitou částku, kterou určí soud / státní zástupce, na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, ovšem pouze za předpokladu, že peněžitá částka bude zaplacená z peněžních prostředků, s nimiž mladistvý smí samostatně nakládat,
- c) vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu,
- d) usilovat o vyrovnání s poškozeným,
- e) nahradit podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispět k odstranění následku provinění,
- f) podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí podle trestního zákoníku,
- g) podrobit se ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, vzdělávacímu, doškolovacímu, rekvalifikačnímu nebo jinému vhodnému programu k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, který zároveň není probačním programem.⁷³

Výchovné povinnosti jsou vhodné jako kombinace k sankcím trestního opatření stanovených ve zkušební době, tj. podmíněné odnětí svobody, podmíněné odnětí svobody s dohledem a peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu, ale také k ostatním alternativám, jakou jsou např. trestní opatření domácího vězení, obecně prospěšné práce, podmíněné zastavení trestního stíhání nebo podmíněné upuštění od uložení trestního opatření – viz dále.⁷⁴

⁷³ § 18 odst. (1) **Výchovné povinnosti**, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

⁷⁴ ŠČERBA, F., *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*, 2014, s. 381

Výchovná omezení

Jak již bylo uvedeno výše u výchovných povinností, výchovná omezení jsou taktéž přesně definována seznamem uvedeným v zákonu. Na jeho základě lze tedy mladistvému uložit následující výchovná omezení:

- a) nenavštěvovat určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí,
- b) nestýkat se s určitými osobami,
- c) nezdržovat se na určitém místě,
- d) nepřecheňovat předměty, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění,
- e) neužívat návykové látky,
- f) neúčastnit se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích,
- g) neměnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu,
- h) neměnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání.

Uvedená omezení pod písm. a), b), c), d), a g) lze uložit mladistvému pouze tak, aby nenarušila jeho přípravu na budoucí povolání, především plnění povinností souvisejících se vzdělávacím programem školy nebo výkonem povolání či zaměstnání.⁷⁵

Napomenutí s výstrahou

Napomenutí s výstrahou probíhá tak, že soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce mladistvému za přítomnosti zákonného zástupce vytkne protiprávnost jeho činu a upozorní ho na možné následky, jež mu podle zákona hrozí v případě opětovného páčání trestné činnosti. Z tohoto postupu je tedy zřejmé, že je nejmírnějším druhem výchovného opatření. V případě, že je to vhodné a účelné, lze současně přenechat postižení mladistvého jeho zákonnému zástupci, škole, kterou navštěvuje, či jinému výchovnému zařízení, ve kterém žije. Tyto subjekty jsou povinny vyrozumět o výsledku soud pro mládež nebo státního zástupce.⁷⁶

⁷⁵ § 19 odst. (1 - 2) **Výchovná omezení**, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

⁷⁶ § 20 odst. (1 - 2) **Napomenutí s výstrahou**, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

7.2.2 Ochranná opatření

Mezi druhy ochranných opatření, které uvádí zákon, patří ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci a ochranná výchova. Podle tohoto zákona lze uložit pouze ochrannou výchovu. Ochranné léčení, zabezpečovací detence a zabránění věci lze uložit pouze na základě trestního zákoníku.⁷⁷ Ochranná výchova smí být uložena pouze v případech, kdy:

- a) o výchovu mladistvého není postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije,
- b) dosavadní výchova byla zanedbána, nebo
- c) prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy a nepostačuje uložení výchovných opatření.⁷⁸

7.2.3 Trestní opatření

Mladistvému lze uložit v rámci trestních opatření odnětí svobody nepodmíněně, které se ukládá v případě, pokud by jiné uložení opatření nedosáhlo účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. V případě, že mladistvý spáchal provinění, za které zákon stanovuje výjimečný trest nebo je stupeň nebezpečnosti pro společnost mimořádně vysoký, smí samozřejmě soud mladistvému uložit odnětí svobody na dobu pěti až deseti let.⁷⁹

Zákon uvádí následující druhy trestních opatření, které může soud pro mládež mladistvému za spáchané provinění uložit:

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžité opatření,
- c) peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci,
- e) zákaz činnosti,
- f) vyhoštění,
- g) domácí vězení,
- h) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,

⁷⁷ § 21 odst. (1 - 2) **Výchovné povinnosti**, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

⁷⁸ § 22 odst. (1) **Ochranná výchova**, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

⁷⁹ RASZKOVÁ, T., HOFERKOVÁ, S., *Kapitoly z penologie II.*, 2014, s. 38

- i) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení),
- j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- k) odnětí svobody nepodmíněně.⁸⁰

Alternativní tresty

V moderním trestním právu se začaly prosazovat nové metody sankcionování pachatelů trestných činů, jejichž základním předpokladem je vytržení pachatele z jeho přirozeného sociálního prostředí a jeho umístění do izolovaného prostředí věznice. Obecně řečeno, má-li být úspěšná snaha pachatele o nápravu, měla by být realizována v situaci, kdy je pachatel na svobodě.⁸¹

Alternativní tresty jsou tzv. nevězeňská řešení, jelikož nejsou spojeny s odnětím svobody. V zahraničí je nejtypičtějším alternativním trestem probace.⁸²

⁸⁰ § 24 odst. (1) **Druhy trestních opatření**, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

⁸¹ ŠČERBA, F., *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*, 2014, s. 21

⁸² MAŘÁDEK, V., *Vězeňství*, 2005, s. 13

PRAKTICKÁ ČÁST

8 Výzkum

Praktická část práce se zabývá ověřením znalostí získaných studiem odborné literatury a jejich následným interpretováním do teoretické části práce. Každý výzkum má svá pravidla, která se liší v závislosti na zvoleném přístupu. Výzkum této práce je členěn na dva vzájemně na sebe navazující přístupy – na kvantitativní a kvalitativní výzkum.

8.1 Kvantitativní výzkum

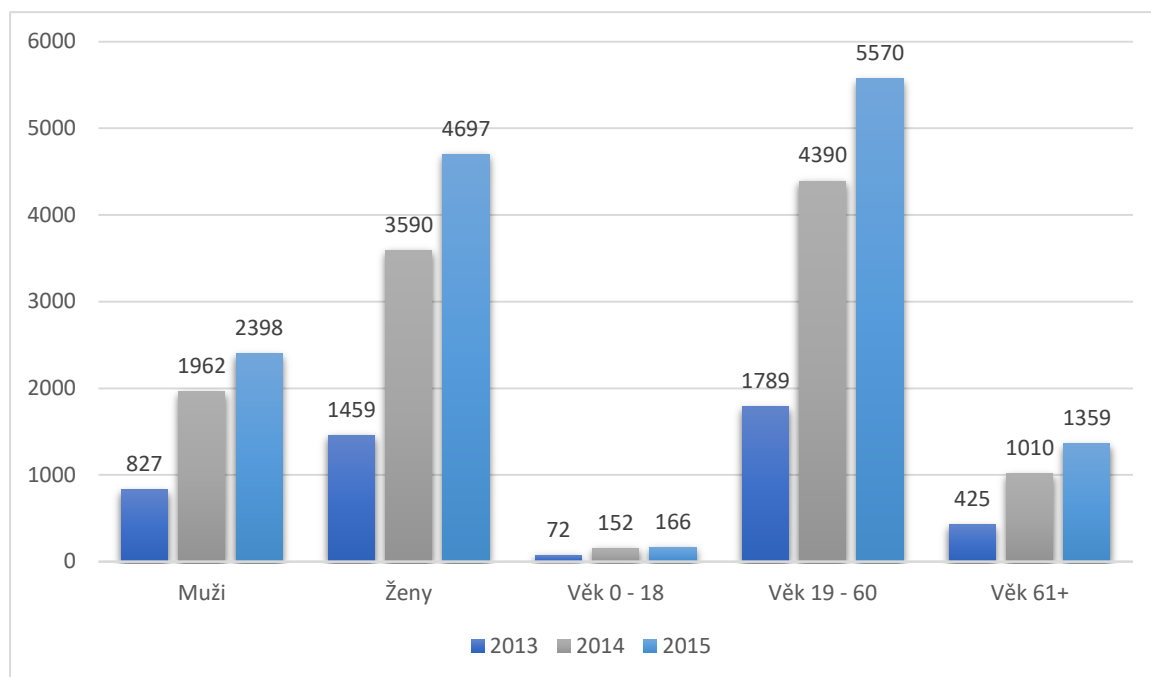
„Kvantitativní výzkum je založen na ověřování platnosti teorií, konstruovaných pomocí konceptů a měřených čísel, analyzované vzápětí pomocí statistických procedur s cílem zjistit, zda prediktivní zobecnění teorie je pravdivé.“⁸³ Kvantitativní výzkum je založen na užití statistických dat Probační a mediační služby České republiky o obětech trestných činů. Jeho cílem je ověřit, kolik obětí je evidováno v rámci vybraných krajů – Královéhradeckého a Pardubického. Kolik obětí je mladistvých, s jakou nejčastější trestnou činností přišli do styku. Kdy nastal největší zlom v nárůstu počtu obětí a v kterém kraji je evidován největší počet obětí v rámci celé České republiky.

8.1.1 Statistická data obětí trestných činů za projekt Proč zrovna já?

Data jsou evidována v rámci projektu Proč zrovna já?, který byl realizován v letech 2013 – 2015 jako 1. fáze projektu. Za projekt Proč zrovna já? II ještě statistická data nejsou validní.

⁸³ HENDL, J., *Úvod do kvalitativního výzkumu*, 1999, s. 18

Graf 1 – Přehled pohlaví a věku obětí trestných činů v České republice v rámci projektu Proč zrovna já? v letech 2013 – 2015

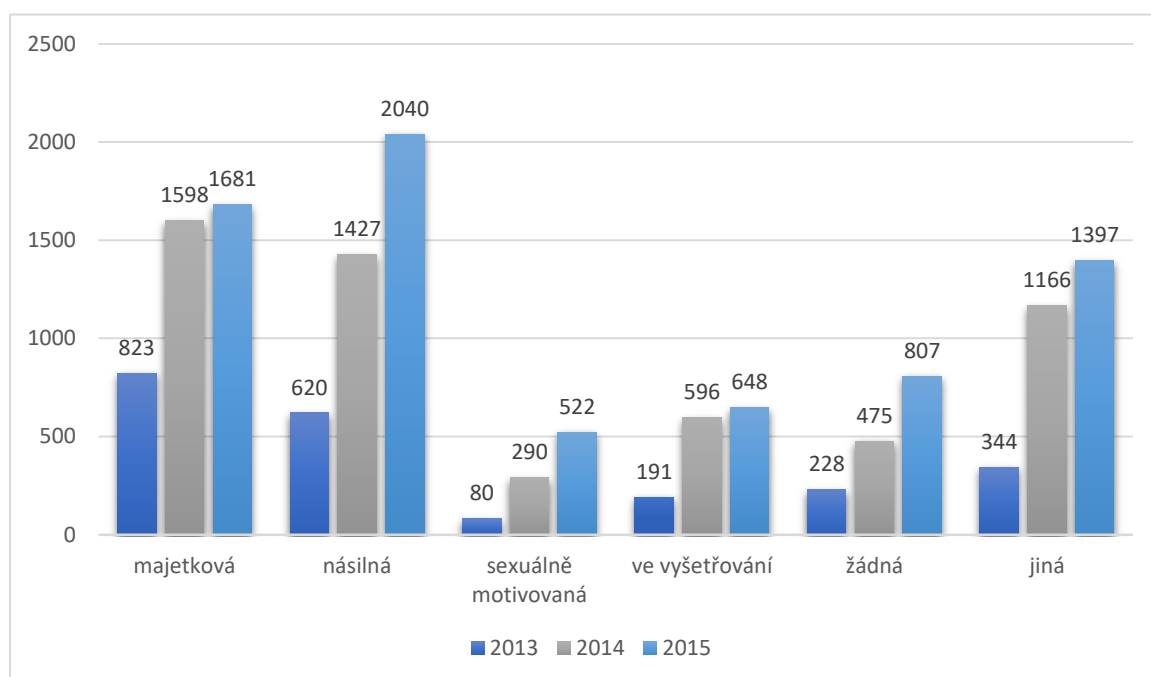

Zdroj: vlastní zpracování dle statistických dat projektu Proč zrovna já?

Graf 1 znázorňuje, že během let 2013 a 2014 stoupl počet obětí téměř o polovinu a vždy byl větší podíl žen než mužů. Co se týče věkové skladby obětí, převažují dospělý klienti a až poté senioři a mladistvý jako zvlášť zranitelné oběti.

Důvodem, proč vznikl takový nárůst obětí, je nejspíš ten, že v roce 2013 nabyl účinnosti zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a obětem byla věnována větší pozornost.

Graf 2 – Přehled trestné činnosti, se kterou se oběti trestných činů na Probační a mediační službu České republiky obraceli v rámci projektu Proč zrovna já? v letech 2013 – 2015

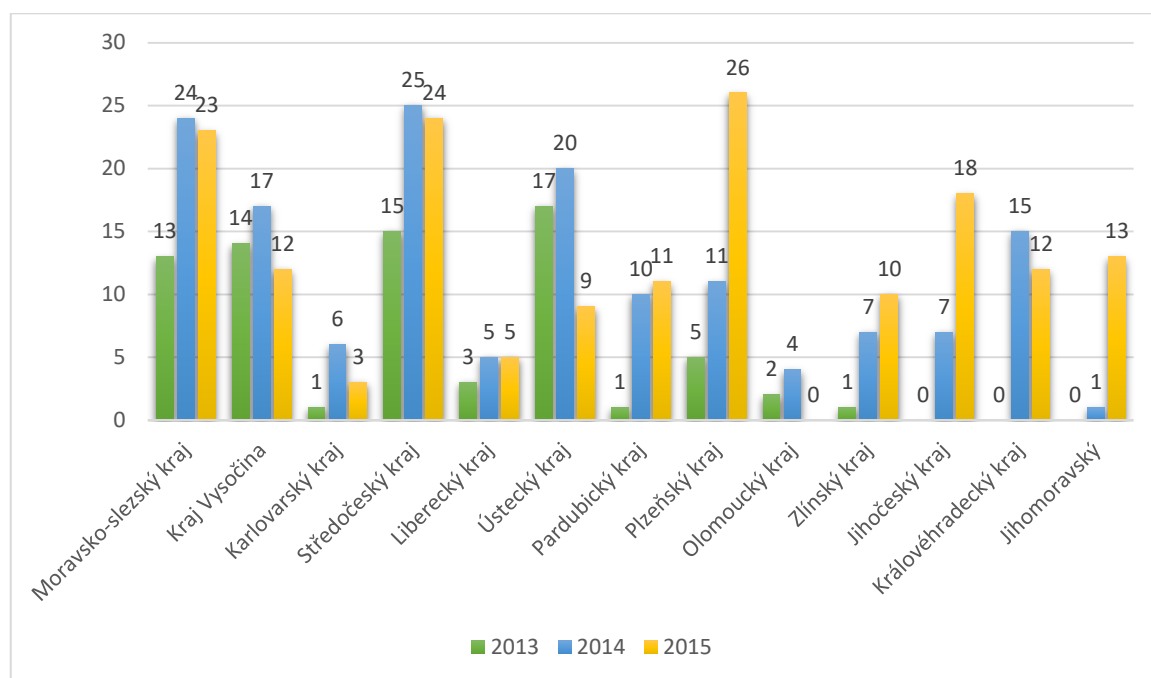
Zdroj: vlastní zpracování dle statistických dat projektu Proč zrovna já?

Nejčastějšími trestnými činnostmi, se kterými se oběti potýkají, jsou majetková a násilná trestná činnost. Dle grafu 2 násilná činnost rapidně rok od roku stoupá. Násilnou trestnou činností je vražda, loupežné přepadení, ublížení na zdraví nebo třeba nebezpečné vyhrožování. Mezi majetkovou trestnou činností⁸⁴ patří podvody, krádeže nebo poškozování cizí věci. Sexuálně motivovanou trestnou činností⁸⁵ je pak například znásilnění, sexuální nátlak nebo pohlavní zneužití.

⁸⁴ Hlava V Trestné činy proti majetku, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁸⁵ Hlava III Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Graf 3 – Přehled počtu MLADISTVÝCH obětí trestných činů v jednotlivých krajích České republiky v rámci projektu Proč zrovna já? v letech 2013 – 2015

Zdroj: vlastní zpracování dle statistických dat projektu Proč zrovna já?

Graf 3 představuje počet obětí trestných činů podle jednotlivých krajů. V průměru za celé tři roky, kdy jsou data evidována je nejvíce obětí, kteří využili služeb Probační a mediační služby, v kraji Středočeském a těsně za ním v kraji Moravsko-slezském. Největší nárůst obětí v letech 2014 a 2015 nastal v Plzeňském kraji, kdy stoupl o více než polovinu.

8.1.2 Statistická data obětí trestných činů za Probační a mediační službu České republiky

Monitoring počtu obětí trestných činů spolupracujících s Probační a mediační službou se eviduje v rámci České republiky až od července 2015.

Tabulka 2 – Počet osob, se kterými byla navázána spolupráce s obětí a poskytnuta některá z forem pomoci v jednotlivých věkových kategoriích v rámci Probační a mediační služby – ČESKÁ REPUBLIKA

<i>Období / věková kategorie</i>	<i>Dítě</i>	<i>Mladistvý</i>	<i>Dospělý</i>	<i>Senior</i>	<i>?</i>	<i>Celkem</i>
<i>7-12/2015 (6 měsíců)</i>	154	84	3 426	196	6	3 866
<i>1-12/2016 (12 měsíců)</i>	197	127	5 775	344	3	6 446
<i>1-8/2017 (8 měsíců)</i>	105	86	4 167	244	2	4 604
Celkem	456	297	13 368	784	11	14 916

Zdroj dat: Zpracováno dle monitoringu spolupráce s obětmi trestných činů od 1. 7. 2015.

Tabulka 3 – Počet obětí trestných činů v jednotlivých věkových kategoriích v procentech v rámci Probační a mediační služby – ČESKÁ REPUBLIKA

<i>Období / věková kategorie</i>	<i>Dítě</i>	<i>Mladistvý</i>	<i>Dospělý</i>	<i>Senior</i>	<i>?</i>	<i>Celkem</i>
<i>7-12/2015 (6 měsíců)</i>	4,0	2,2	88,6	5,1	0,2	100
<i>1-12/2016 (12 měsíců)</i>	3,1	2,0	89,6	5,3	0,0	100
<i>1-8/2017 (8 měsíců)</i>	2,3	1,9	90,5	5,3	0,0	100
Celkem	3,1	2,0	89,6	5,3	0,1	100

Zdroj dat: Zpracováno dle monitoringu spolupráce s obětmi trestných činů od 1. 7. 2015.

Předchozí tabulky 2 a 3 znázorňují celkový počet evidovaných obětí trestných činů, se kterými Probační a mediační služba celorepublikově spolupracovala. V tabulce, která tato data uvádí v procentech (Tabulka 2) je názorně vidět, že necelých 90 % obětí tvoří dospělé osoby, 5 % seniori, 3 % děti a vůbec nejméně obětí tvoří mladistvý, a to jen 2 %. Celkový počet obětí se každý rok pohybuje téměř ve stejné linii, a to v průměru kolem 3 500 obětí za 6 měsíců.

Tabulka 4 – Počet osob, se kterými byla navázána spolupráce s obětí a poskytnuta některá z forem pomoci v jednotlivých věkových kategoriích v rámci Probační a mediační služby – KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

<i>Období / věková kategorie</i>	<i>Dítě</i>	<i>Mladistvý</i>	<i>Dospělý</i>	<i>Senior</i>	<i>?</i>	<i>Celkem</i>
<i>7-12/2015 (6 měsíců)</i>	9	3	208	5	0	225
<i>1-12/2016 (12 měsíců)</i>	22	3	383	16	0	424
<i>1-8/2017 (8 měsíců)</i>	0	2	267	13	0	282
Celkem	31	8	858	34	0	931

Zdroj dat: Zpracováno dle monitoringu spolupráce s obětmi trestných činů od 1. 7. 2015.

Tabulka 5 – Počet osob, se kterými byla navázána spolupráce s obětí a poskytnuta některá z forem pomoci v jednotlivých věkových kategoriích v rámci Probační a mediační služby – PARDUBICKÝ KRAJ

<i>Období / věková kategorie</i>	<i>Dítě</i>	<i>Mladistvý</i>	<i>Dospělý</i>	<i>Senior</i>	<i>?</i>	<i>Celkem</i>
<i>7-12/2015 (6 měsíců)</i>	4	3	183	12	0	202
<i>1-12/2016 (12 měsíců)</i>	10	6	341	22	0	379
<i>1-8/2017 (8 měsíců)</i>	4	3	207	10	0	224
Celkem	18	12	731	44	0	805

Zdroj dat: Zpracováno dle monitoringu spolupráce s obětmi trestných činů od 1. 7. 2015.

Tabulka 6 – Počet osob, se kterými byla navázána spolupráce s obětí a poskytnuta některá z forem pomoci v jednotlivých věkových kategoriích v rámci Probační a mediační služby – VÝCHODOČESKÝ SOUDNÍ KRAJ (vč. Semily, Havlíčkův Brod)

<i>Období / věková kategorie</i>	<i>Dítě</i>	<i>Mladistvý</i>	<i>Dospělý</i>	<i>Senior</i>	<i>?</i>	<i>Celkem</i>
<i>7-12/2015 (6 měsíců)</i>	26	6	420	17	0	469
<i>1-12/2016 (12 měsíců)</i>	36	10	830	38	0	914
<i>1-8/2017 (8 měsíců)</i>	6	9	546	32	0	593
Celkem	68	25	1796	87	0	1976

Zdroj dat: Zpracováno dle monitoringu spolupráce s obětmi trestných činů od 1. 7. 2015.

Evidovaný počet obětí trestných činů ve dvou krajích, jejichž krajská města jsou nedaleko od sebe vzdálená, se dle tabulky 4 a 5 liší v celkovém součtu ve více jak 100 lidech. Dle názoru autorky je tento fakt zapříčiněn počtem obyvatel jednotlivých krajů, kdy Královéhradecký kraj má 550 804 obyvatel⁸⁶ (k 1. 1. 2017), zatímco Pardubický kraj má jen 517 097 obyvatel⁸⁷ (k 1. 1. 2017).

Tabulka 7 – Počet zvlášť zranitelných obětí (dle § 2 odst. 4 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů) v rámci Probační a mediační služby - Česká republika

<i>Období / rozdělení na zvlášť zranitelnou oběť</i>	<i>Zvlášť zranitelná oběť</i>	<i>Oběť</i>	<i>?</i>	<i>Celkem</i>
<i>7-12/2015 (6 měsíců)</i>	319	3 394	153	3 866
<i>1-12/2016 (12 měsíců)</i>	514	5 908	24	6 446
<i>1-8/2017 (8 měsíců)</i>	463	4 019	122	4 604
Celkem	1 296	13 321	299	14 916

Pozn.: od 31. 3. 2017 zvlášť zranitelná oběť evidována včetně seniorů

Zdroj dat: Zpracováno dle monitoringu spolupráce s oběťmi trestných činů od 1. 7. 2015.

Tabulka 8 – Podíl zvlášť zranitelných obětí na počtu obětí trestných činů v procentech v rámci Probační a mediační služby - Česká republika

<i>Období / podíl zvlášť zranitelných obětí na počtu obětí TČ</i>	<i>Zvlášť zranitelná oběť</i>	<i>Oběť</i>	<i>?</i>	<i>Celkem</i>
<i>7-12/2015 (6 měsíců)</i>	8,3	87,8	4,0	100
<i>1-12/2016 (12 měsíců)</i>	8,0	91,7	0,4	100
<i>1-8/2017 (8 měsíců)</i>	10,1	87,3	2,6	100
Celkem	8,7	89,3	2,0	100

Zdroj dat: Zpracováno dle monitoringu spolupráce s oběťmi trestných činů od 1. 7. 2015.

Počet zvlášť zranitelných obětí se rok od roku liší. Dle předchozích tabulek 7 a 8 je vidět, že v roce 2016 klesl počet těchto obětí na 8 % oproti roku 2015, kdy jich

⁸⁶ **Kraj, okresy...: Města a obce: Počet obyvatel v obcích** – vlastní zpracování dne 19. 10. 2017, dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xh/pocet_obyvatel_v_obcich

⁸⁷ **O kraji** – vlastní zpracování dne 19. 10. 2016, dostupné z: <https://www.pardubickykraj.cz/>

z celkového počtu bylo 8,3 %. V letošním roce ovšem tento počet zásadně vzrostl, a to až na 10,1 %.

Tabulka 9 – Počet obětí trestných činů rozdělených do jednotlivých typů zvláště zranitelných obětí v rámci Probační a mediační služby - Česká republika

Období / typy ZZO	§ 2 odst. 4 písm. a) Dítě (Mládež)	§ 2 odst. 4 písm. b) Senior	§ 2 odst. 4 písm. b) Hendikep	§ 2 odst. 4 písm. c) Obchod s lidmi	§ 2 odst. 4 písm. d) Násilná a sexuální TČ	Celkem ZZO
7-12/2015 (6 měsíců)	238	0	46	45	72	319
1-12/2016 (12 měsíců)	324	0	57	30	204	514
1-8/2017 (8 měsíců)	191	23	52	15	136	463
Celkem	753	23	155	90	412	1 296

Zdroj dat: Zpracováno dle monitoringu spolupráce s oběťmi trestných činů od 1. 7. 2015.

Tabulka 9 navazuje na předchozí dvě tabulky (tabulky 7 a 8) a znázorňuje rozdělení zvláště zranitelných obětí na jednotlivé typy, které jsou uvedeny v § 2 odst. 4 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. V tabulce je názorně vidět, že ze zvláště zranitelných obětí nejvíce služby Probační a mediační služby oslovují děti a mládež. Jednotlivé typy se mohou prolínat, jelikož např. mládež může spadat i do násilné a sexuální trestné činnosti.

Tabulka 10 – Počet obětí trestných činů rozdělený dle typů komunikace se zaměstnancem Probační a mediační služby v rámci Probační a mediační služby - Česká republika

Období / typ komunikace	Osobní	Telefonická	Písemná	Kombi nace	Jiná	?	Celkem
7-12/2015 (6 měsíců)	1186	1781	354	482	30	33	3 866
1-12/2016 (12 měsíců)	2021	2934	700	723	47	21	6 446
1-8/2017 (8 měsíců)	1156	2246	462	632	86	22	4604
Celkem	4363	6961	1516	1837	163	76	14 916

Zdroj dat: Zpracováno dle monitoringu spolupráce s oběťmi trestných činů od 1. 7. 2015.

Tabulka 11 – Podíl typů komunikace se zaměstnancem Probační a mediační služby na počtu obětí trestných činů v procentech v rámci Probační a mediační služby - Česká republika

<i>Období / podíl typů komunikace na počtu obětí TČ</i>	<i>Osobní</i>	<i>Telefonická</i>	<i>Písemná</i>	<i>Kombi nace</i>	<i>Jiná</i>	<i>?</i>	<i>Celkem</i>
<i>7-12/2015 (6 měsíců)</i>	30,7	46,1	9,2	12,5	0,8	0,9	100
<i>1-12/2016 (12 měsíců)</i>	31,4	45,5	10,9	11,2	0,7	0,3	100
<i>1-8/2017 (8 měsíců)</i>	25,1	48,8	10,0	13,7	1,9	0,5	100
Celkem	29,3	46,7	10,2	12,3	1,1	0,5	100

Zdroj dat: Zpracováno dle monitoringu spolupráce s oběťmi trestných činů od 1. 7. 2015.

Definice komunikace:

- Osobní – alespoň jedna osobní konzultace např. na středisku či u oběti doma
- Telefonická – pouze telefonická komunikace
- Písemná – pouze písemná nebo elektronická komunikace
- Kombinace – kombinace telefonické a písemné komunikace
- Jiná – jiná forma komunikace
- ? – zatím nelze kategorizovat

K zajímavým faktům přichází tabulky 10 a 11, které znázorňují typy komunikace mezi zaměstnancem Probační a mediační služby a obětí trestného činu. Nejvíce lidí (46,7 %) dává přednost telefonické komunikaci se zaměstnanci. Tento typ komunikace je pro ně pravděpodobně lepší z důvodu anonymity. Naštěstí ale stále na předních příčkách zůstává osobní komunikace, která je dle názoru autorky lepší pro obě strany. Zaměstnanec Probační a mediační služby může lépe klienta vyslechnout, vysvětlit mu celý proces a dojít tak snadněji k pozitivnímu závěru.

8.2 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum je výzkum, u něhož se výsledků nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.⁸⁸ Kvalitativní výzkum se provádí v sociálních a psychologických vědách při zkoumání organizací, skupin i jednotlivých osob.⁸⁹ Je to nenumerné šetření vedené snahou porozumět sociální situaci a vytvořit o ní teorii.

Tento výzkum autorka práce považuje za přínosnější, jelikož je zde větší možnost danou problematiku pochopit a proniknout v pochopení tématu více do hloubky. „*Kvalitativní přístup zvyšuje schopnost empatie i dovednost získat úplnější a nestrannější pohled na různé konfliktní situace.*“⁹⁰ Kvalitativní výzkum proběhl pomocí rozhovorů s vybranými odborníky ve vybraných krajích.

8.2.1 Hlavní cíl

Hlavním cílem kvalitativního výzkumu diplomové práce je zjistit pomocí rozhovorů se zaměstnanci Probační a mediační služby České republiky, jaká je úroveň poskytování služeb obětem trestných činů, z jakého důvodu je ve vybraných krajích (Pardubický a Královéhradecký kraj) více obětí a jinde méně. Na tento cíl navazuje pak jejich snadnější vypořádání se s trestným činem, jelikož oběť, které se dostane pomoci, dokáže lépe zvládnout průběh trestního řízení.

8.2.2 Dílčí cíle

Aby autorka práce dosáhla odpovědi na hlavní cíl, vytvořila dílčí cíle obsahující další podotázky, pomocí nichž se snaží získat odpovědi na hlavní cíl.

- 1) Jaká je úroveň vzdělávání zaměstnanců Probační a mediační služby České republiky?
 - a. Pro získání pracovní pozice v Probační a mediační službě České republiky je nutná určitá úroveň či zaměření vzdělání? Příp. bylo požadováno nějaké specifické vzdělání na Vaší pracovní pozici?

⁸⁸ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J., *Základy kvalitativního výzkumu*, 1999, s. 10

⁸⁹ Tamtéž, s. 12

⁹⁰ HENDL, J., *Úvod do kvalitativního výzkumu*, 1999, s. 9

- b. Kolik absolvujete školení ročně?
 - c. Jakou formou školení zpravidla probíhá (e-learning, akreditovaná školení, samostudium, aj.)?
 - d. V jaké oblasti se školení pohybují (se zaměřením na právo / psychologii, aj.)?
- 2) Jaké jsou pracovní podmínky zaměstnanců Probační a mediační služby České republiky?
- a. Máte pocit, že je počet zaměstnanců na Vašem středisku dostatečný nebo spíš nedostatečný?
 - b. Kolik času Vám zabere administrativní práce a kolik času práce s klientem?
 - c. Zasahuje Vám práce s klienty i do osobního života?
- 3) Jaká je úroveň poskytnuté péče obětem Probační a mediační služby České republiky?
- a. Převažují mezi klienty spíše více mladiství či dospělí klienti?
 - b. Převažují mezi klienty spíše muži nebo ženy?
 - c. Převažují spíše klienti přicházející na podnět orgánů činných v trestním řízení nebo klienti přicházející sami?
 - d. Dostává se Vám zpětné vazby od klientů po uzavření jednání? A v jaké formě (osobně, písemně)?
 - e. Jaký případ byl pro Vás ve Vaší praxi tím nejzávažnějším? Můžete ho přiblížit?
 - f. Jak probíhá spolupráce s mladistvou obětí trestného činu? Je lehčí nebo těžší než běžný dospělý klient?
 - g. Se kterými trestnými činy se na Vás oběti obrací nejčastěji (nehody, domácí násilí, krádeže, aj.)?
 - h. Myslíte, že je úroveň poskytování služeb obětem trestných činů dostačující? Změnila byste něco?
 - i. Jak oslovujete oběti trestných činů?
 - j. Čím myslíte, že je zapříčiněn fakt, že o práci Probační a mediační služby České republiky ví v České republice tak málo lidí?

8.2.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor je složen ze dvou respondentů, zaměstnanců Probační a mediační služby České republiky, poradců pro oběti trestných činů. Z důvodu anonymity autorka práce tyto respondenty nazvala smyšlenými jmény.

Respondent č. 1 - ALENA⁹¹ – žena, praxe s oběťmi trestných činů 10 let, náplň práce: práce s klientem, síťování, pořádání týmů pro oběti (multidisciplinární setkání), vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků pracujících v sociálních službách

Respondent č. 2 - PETRA⁹² – žena, praxe s oběťmi trestných činů 1 rok, náplň práce: poradenství poskytované obětem, poskytování základních právních informací, docházení ke komisím podmíněného propuštění, síťování

8.3 Shrnutí výsledků z rozhovorů s respondenty

Pro získání pracovní pozice v Probační a mediační službě České republiky je nutná určitá úroveň či zaměření vzdělání? Příp. bylo požadováno nějaké specifické vzdělání na Vaší pracovní pozici?

Obě respondentky se shodly, že všichni zaměstnanci musí mít vysokoškolské, magisterské vzdělání humanitního směru. Alena se domnívá, že u asistentů stačí pouze vysokoškolské bakalářské vzdělání. Na jejich pracovní pozici bylo požadováno magisterské ukončené vzdělání humanitního směru, ideálně s praxí.

Kolik absolvujete školení ročně?

Obě respondentky absolvovaly vstupní školení, které proběhlo v několika týdnech ve čtyřech blocích – psychosociální, aby se uměly empaticky vcítit a uměly pracovat s emocemi obětí, dále právní školení obsahující trestní řád, trestní zákoník a zákon o obětech trestných činů. Dále pak školení o odškodňování, o peněžité pomoci obětem a také školení o propagaci služeb. Momentálně jsou poradci jen průběžně dovzděláváni,

⁹¹ Příloha 2 – Rozhovor s respondentem č. 1 - ALENOU

⁹² Příloha 3 – Rozhovor s respondentem č. 2 - PETROU

kdy cca jednou za čtvrt roku se účastní vzdělávací intervize nebo supervize kazuistické, což je setkání s kolegy nad konkrétními kazuistikami.

Jakou formou školení zpravidla probíhá (e-learning, akreditovaná školení, samostudium, aj.)?

Školení probíhá od odborníků z různých směrů (psychologové, právníci), ale hlavně od odborníků z Probační a mediační služby, kteří předávají své zkušenosti z praxe. Co autorku práce zaujalo, byla shodná odpověď od obou respondentek, a to, že samostudium je samozřejmost a bez něj se při této práci neobejdete.

V jaké oblasti se školení pohybují (se zaměřením na právo / psychologii, aj.)?

Školení probíhají ve všech těchto oblastech, a to hned při nástupu do zaměstnání. Jen Alena se domnívá, že úředníci na Probační a mediační službě mají tu právní oblast širší.

Máte pocit, že je počet zaměstnanců na Vašem středisku dostatečný nebo spíše nedostatečný?

Odpověď na tuto otázku se liší v agendách, které jednotliví zaměstnanci zpracovávají. Obě respondentky jsou poradkyněmi pro oběti a soudí, že jich je zatím na oblasti dostatek. Ale co se týče kolegů na středisku Probační a mediační služby České republiky, tak tam jsou naopak v obou městech pod náporom práce. Respondentka Alena si myslí, že v jejich městě by určitě byl potřeba minimálně jeden mediátor. Naopak respondentka Petra hodnotí situaci tak, že je otázka dostatku či nedostatku zaměstnanců flexibilní a že místa jsou tabulkově daná a podle toho se odvíjí a nemohou na tom nic moc měnit.

Kolik času Vám zabere administrativní práce a kolik času práce s klientem?

Alena hodnotí administrativní práci na 50 % a práci s klientem také na 50 %. Tvrdí, že je samozřejmé, že je potřeba tolik administrativy, jelikož jde o evropské projekty, ale dle jejího názoru by administrativa měla být zaměřena spíše na obsahovou, odbornou stránku věci než na tu statistickou. Výsledkem toho by pak bylo nějaké zlepšení situace, ponaučení, předávání zkušeností, příklady dobré praxe.

Naopak Petra tvrdí, že administrativa jí zabere tak třetinu nebo čtvrtinu času. A jejím obsahem jsou základní informace o klientovi, aby sama věděla, co s ním řešila a co bude při příští konzultaci následovat, a také vyplňování souborů služících jako statistická data. Ale hlavně si zakládá na tom, že se jedná o poradenství, tudíž té administrativy by mělo být co nejméně, i když je to projekt a je potřeba něco vykázat.

Zasahuje Vám práce s klienty i do osobního života?

Alena, která má s prací s oběťmi dlouholeté zkušenosti, na tuto otázku odpověděla: *„Já pracuji s touhle cílovkou už dlouho, protože jsem dělala 7 roků v Bílém kruhu poradce jako dobrovolník, tak myslím, že samozřejmě něco vás zasáhne. Takové těžké případy nebo nějaké kuriózní případy nebo když máte agresivního klienta. Ale jinak si myslím, že se od toho umím odtrhnout, protože někdy je to fakt strašně těžké, že by člověk se bál potom, o své děti by se bál, moc by ho to semlelo.“*

Autorka na to následně reagovala: *„A měla jste někdy takový ten pocit strachu?“*

Petra odpověděla: *„Ano, tak v tomto případě si myslím, že mi to do života zasáhlo, protože si myslím, že trochu tím své okolí jako „terorizuji“, protože vím, co se může na metru stát. S tou prací se někdy dívím, že jsem si vyslechla opravdu těžké případy, ale přijdu domů a je to pryč. Někdy jsem si říkala, že jsem tak otupělá, že se netýrám i doma za ty klienty. Ale stane se, že tady musím rozdýchávat, abych se nerozslzela před klientem, protože bych ho úplně hodila zpátky. On nepotřebuje vědět, že to má těžké, on potřebuje, že tady je někdo, kdo je nad věcí, striktně formální, tohle pomáhá překonat tu krizi, ale tady v tom křesle je to těžké. Těžko se s tím člověk srovnává, co může jeden člověk druhému udělat. Přesto mě ta práce naplňuje a nemyslím si, že by mě nějak poznamenala, že bych se stala cynikem nebo naopak bych propadla nezdravému strachu. Ptáte-li se na nějaké odborné nástroje, kterými se s námi pracuje, tak máme povinnou supervizi, která teda tady ještě neproběhla, i když se pracuje na výběru supervizora. Zatím jsme měli dvě intervize, na kterých si to můžeme s kolegy prožít nebo s manažerkou.“*

Autorka navázala na téma další otázkou: *„Jsou nějaké vlastnosti, které jsou pro Vás důležité, abyste klientovi pomohla?“*

Petra: *„Já si myslím, že empatie. Máme kolegy, kteří jsou bývalí policisté. Tam bych já osobně jako klient přijít nechtěla. On to řeší, jako kdyby to psal do protokolu a nechápe, proč kolem toho dělá ta oběť takový povyk. Myslím, že je právě důležité, aby ten poradce*

dokázal tu oběť vyslechnout, aniž by na něm bylo poznat, že si říká, že z toho dělá kravinu. To si myslím, že je důležité, že je to bezpečné místo, kde si můžou odžít vlastně to, že přišli o tu iluzi bezpečného světa. V tom tak nějak všichni žijeme, myslíme si, že svět je předvídatelný, uspořádaný, že funguje podle nějaké spravedlnosti. A potom se stane něco takového, co Vás úplně rozhodí z konceptu. A když se Vám dostane pomoci, která Vám řekne: „Tak co se divíte, když máte peněženku v otevřené tašce, tak se nedivte, že Vám ji někdo vezme“. Tak si myslím, že důležité je tedy pochopit tu psychiku, tu zvláštnost prožívání oběti, která právě souvisí s tím „zborcením“ toho dosavadního návratu na svět. Na druhou stranu asi taková schopnost kombinovat ty praktické, pragmatické dovednosti. Jakože znalost sociálních a ostatních služeb v dané lokalitě, abych věděla, kam se může ten člověk obrátit, když mu někdo něco ukradl, když se nemůže dostat do bytu, když potřebuje ošetřit. Opravdu to mít zmapované, kam ho můžu poslat s různorodými problémy. Samozřejmě taky přijde spoustu lidí s problémem, který slyším poprvé a nevím, ale když by to byl akutní stav, tak pak si myslím, že je důležité mít znalost, abyste tady fakt nezmatkovali a neutráceli čas.“

Petra si to myslí podobně, že je potřeba odejít z práce, zavřít dveře a myslet na ten svůj osobní život. Samozřejmě se k tomu někdy vrací tím, že si dohledává ve svém volném čase literaturu a řeší, jak danému klientovi pomoci. Hodnotí to tak, že poradci pro oběti nejsou terapeuti, tudíž nezasahují v té práci tak hluboko, aby to muselo být náročné.

Převažují mezi klienty spíše více mladiství či dospělí klienti?

U této otázky se obě respondentky jednoznačně shodly, že převažují na 99 % dospělí klienti.

Převažují mezi klienty spíše muži nebo ženy?

Alena jednoznačně řekla, že u ní převažují více ženy. Petra očekávala, že v tom poměru muži a ženy, budou více převažovat ženy, ale k jejímu překvapení jí databáze znázorňuje, že ten poměr je půl na půl.

Převažují spíše klienti přicházející na podnět orgánů činných v trestním řízení nebo klienti přicházející sami?

Alena tvrdí, že k ní chodí klienti spíše sami. Zatímco k Petře chodí, jak klienti přicházející na podnět orgánů činných v trestním řízení, tak i sami. Tvrdí, že to je tak půl na půl. V tomto případě hodnotí Petra situaci spolupráce mezi orgány činnými v trestním řízení ve městě velice dobře.

Dostává se Vám zpětné vazby od klientů po uzavření jednání? A v jaké formě (osobně, písemně)?

U této otázky je patrné, jak na zpětnou vazbu od klientů pohlíží každý úplně jinak. I z hlediska délky praxe s oběťmi. Alena bere jako zpětnou vazbu i to, že klient pouze poděkuje průběžně během konzultací po telefonu. A těchto poděkování se jí dostává celkem hodně. V předchozím zaměstnání jí klienti děkovali také při jejich tzv. černých výročí, kdy si vzpomněli na to, že jim pomohla situaci vyřešit.

Petra, která s oběťmi pracuje zatím jen jeden rok, naopak tvrdí, že se jí zpětné vazby zatím moc nedostalo. Klienti prý většinou přijdou na jednorázovou konzultaci, kde poděkují a tím to celé končí. Sama hodnotí, že to zamrzí, ale je třeba s tím bohužel počítat.

Jaký případ byl pro Vás ve Vaší praxi tím nejzávažnějším? Můžete ho přiblížit?

Obě respondentky uvedly zajímavé příběhy z jejich praxe. Alena uvedla příběh, který ji jako nejzávažnější provází již několik let. „*To byl případ hodně medializovaný a stal se cca před deseti lety. Umělkyně, sochařka a výtvarnice, která se seznámila s bezdomovcem, kterého si vzala, a měli spolu dvě děti. Postupně on byl zcela sociálně nepřizpůsobivý, měl poruchu osobnosti. On ji týral, až to došlo do takového excesu, kdy se rozhodl, že jí upálí ve spánku. Donutil tehdy asi čtyřletého syna, aby maminku polil benzínem a pak ji před jeho očima zapálil. Ona teda přežila, ale měsíce se potýkala s následky. Měla popáleniny na většině těla. Přišla o rty, vlasy, nehty. Prošla několika plastickými operacemi, učila se znovu chodit, mluvit. On mezitím, než ho chytila Policie, stihl rozprodat její umělecké předměty. Nepochopitelné jednání. Byla to evidentní psychopatologie toho pachatele. Ten případ mě opravdu dostal. A ta klienta přišla ve chvíli, kdy se blížily dvě třetiny trestu a ona měla strach, že až vyjde z vězení, tak ji bude kontaktovat. Takže my jsme pracovaly na tom, jak zabezpečit její existenci, existenci dětí*

a její rodiče. On celou dobu, co byl ve vězení, tak jí kontaktoval, vůbec nepřijal tu informaci, že ona ani děti už o něj nestojí. Žil vlastně v přesvědčení, že pořád k sobě patří a až vyleze, tak si ji najde a budou spolu. A pak mě hodně zraňují takové případy, kdy je člověk bezmocný proti instituci. A to bohužel opakovaně se mi stává, že klient si stěžuje na Policii, na soud, kdy zdravým selským rozumem bychom předpokládali, že se mu dostane spravedlnosti, ale není tomu tak. To mě vždycky hrozně raní, že já vlastně reprezentuju tu spravedlnost, jsem jakoby prodloužená ruka soudu a Policie, kdy všichni se mají starat o tu spravedlnost, ale opravdu plně proti zdravému rozumu. Stane se, že třeba oběť domácího násilí nemá peníze na to, aby si zaplatila advokáta, takže jde k tomu soudu sama, kdežto ten pachatel ty peníze má anebo dostane od státu právního zástupce, protože na to má právo jako obviněný. Ten právník z toho pachatele vyseká, takže ta oběť vypadá před tím soudce jako hysterka, která je prostě k ničemu, nechala si to líbit nebo to na toho pachatele navlíkla. A ten právník ho z toho vyseká, takže ona kromě toho, že žila s tyranem, přijde o děti, tak ještě si vyslechne, odchází z toho soudu úplně zdeptaná, protože jí se nedostalo žádné právní pomoci. Ona naopak před soudem a před tím pachatelem musí vypovídat o těch hrůzách, které se jí děly a obrátí se to proti ní. To jako není výjimečné. V rámci našeho projektu zvlášť zranitelná oběť může dostat asi deset hodin právní pomoci. Pak taky může žádat náhradu škody, může se připojit v rámci trestního řízení s náhradou škody a tam může zahrnout i ty odborné služby advokáta. Pokud soud přiřkne povinnost uhradit tu náhradu škody pachateli, tak on je povinen zaplatit za ty služby, které ona musela ta oběť si čerpat, ale to ty oběti neví. Oni sice podepíšou poučení na Policii, ale pokud je to po nějakém těžkém trestném činu, tak vůbec neví, co podepisují, jsou psychicky ve špatném stavu, jsou v krizi. Nepracuje-li s nimi žádný poradce, který by jim řekl, koukněte na to, máte na to právo, tohle zkusíme zařídit, tak oni si to sami třeba nezařídí. Neví to. To je ta absurdita, co mě nejvíce dostává.“

Zatímco Petra uvedla příběh, který byl pro ni prvním v praxi s oběťmi a zatím i tím nejtěžším. „Jeden z těch úplně náročnějších byl třeba, dám příklad hned ten první, když jsem nastoupila. Tak to bylo v rámci té Křehké šance. Byla jsem obeznámena od pracovníka z Křehké šance, že se chystá jednání o podmíněném propuštění pachatele a oběť má zájem spolupracovat. To znamená, že jsem byla vyslána k té oběti, abych zjistila její stanovisko k tomu trestnému činu. Posléze jsem teda zjistila, že se jedná o rodinnou konstelaci, kde pachatelem byl syn oběti. To znamená, že syn vlastně zabil svého otce a tou

obětí byla matka, protože ta je vlastně pozůstalá. Takže jako primární obětí byl ten otec, kterého zabil jeho syn a já jsem komunikovala s matkou toho syna, toho vlastně pachatele. Takže tam to bylo vůbec náročnější, protože tam byly nějaké ne úplně asi jako duševní poruchy, možná, ale taky tam probíhal, nejsem úplně jako psychiatr, takže se mi to těžko posuzuje, ale určitě tam byla nějaká zvýšená úzkostnost, nějaký tyhle melancholický sklony, takže hodně paní plakala, bylo to pro ni náročný. Chtěla vystupovat jako podporovatel toho syna, jako že on za to nemůže, že ten manžel je opravdu jako tyranizoval dlouhý léta, že prostě bohužel stalo se, že už to asi nevydržel a hrozně si vyčítala, že to je její vina a takhle ona u té komise nemůže vystupovat, jako podporovatel pachatele. Může tam říct, že prostě stalo se, ale nejde, aby přišla a řekla, pusťte ho. Takže tam jsem byla několikrát za ní. Učinila i prohlášení o dopadu toho trestného činu na ten její život, takže to jsme společně sepsali. Takže nějakým způsobem, tohle bylo poměrně náročný, než jsem se tím prokousala úplně napoprvé, tak to nebylo úplně jednoduchý. Ale třeba od té paní jsem měla potom zpětnou vazbu. Několik mi volala a děkovala. Co mám poslední informace, tak ten syn byl propuštěn na nějakou jako určitou dobu do psychiatrické léčebny, aby se jako zotavil z toho, ale měl by být potom jako propuštěn úplně čistě a budou zase spolu bydlet, ta matka s tím synem. A děkovala, že jí to hrozně pomohlo, že tam jako někoho měla, kdo ji tím provázel. Takže to zrovna bylo náročnější, ale ve výsledku jako poměrně pěkně uzavřený případ. To si myslím, že to mě asi napadá jako první. Když přece jenom nevíte, do čeho jdete a hned takový případ. Tak nad tím jsem si popřemýšlela.“

Jak probíhá spolupráce s mladistvou obětí trestného činu? Je lehčí nebo těžší než běžný dospělý klient?

Spolupráce s mladistvou obětí trestného činu je dle názoru obou respondentek náročnější, specifitější. Vždy je potřeba, aby u toho byl i zákonný zástupce. Je třeba přistupovat opatrněji a u závažnějších případů úplně nejlépe spolupracovat s psychologem či psychoterapeutem. Petra ještě dodala, že je k tomu potřeba dodat i verbální stránku, nepřistupovat k oběti jako k nemocnému pacientovi, ale vykat mu a posilovat tu osobu k tomu, že to bude dobré. Jinak těch zkušeností obě respondentky moc nemají, takže se řídí spíše vlastním instinktem.

Se kterými trestnými činy se na Vás oběti trestných činů obrací nejčastěji (nehody, domácí násilí, krádeže, aj.)?

Alena jednoznačně odpověděla, že nejčastěji ji oslovují oběti domácího násilí. Petra se jeden čas nejčastěji setkávala s domácím násilím, ale dost často ho střídají právě dopravní nehody a podvody obsahující převážně půjčování peněz známým. To jsou dle jejího názoru takové nejčastější trestné činy.

Myslíte, že je úroveň poskytování služeb obětem trestných činů dostačující? Změnila byste něco?

Alena se domnívá, že ve chvíli, kdy se ta oběť o poradně dozví, tak je úroveň služeb dobrá, ale problém je v tom, že málokdo o těchto službách ví. V jejím městě orgány činné v trestní řízení dle jejího názoru málo propagují a mluví o těchto službách. Nejčastěji její služby využijí lidé ve chvíli, kdy vyjde článek v novinách.

Petra hodnotí situaci naopak. Tvrdí, že za poslední roky se výrazně zvýšilo povědomí o poradně mezi lidmi. Před projekty bylo poradenství obětem v náplni práce probačních úředníků, kteří ale neměli tolik času, aby se obětem mohli dostatečně věnovat. Určitě výbornou věcí je zákon o obětech trestných činů, který tomu výrazně pomohl. Ale dle jejího názoru je ještě v jejím případě brzy na to, aby mohla soudit, zda by něco změnila.

Jak oslovujete oběti trestných činů?

Obě respondentky chodí síťovat do všech organizací, se kterými spolupracují (tj. orgány činné v trestním řízení, nemocnice, gynekologické poradny, sociální služby, úřady), dále se chystá billboardová kampaň nebo se snaží publikovat články v regionálních tiscích, podávat rozhovory v rádiích.

Čím myslíte, že je zapříčiněn fakt, že o práci Probační a mediační služby České republiky ví v České republice tak málo lidí?

Alena řekla: „Já si myslím, že to je skutečně málo slyšet. Je to relativně mladá instituce, takže se spousta dospělých o tom neučilo. Pak si myslím, že to v médiích tak nějak proplouvá. Ta myšlenka restorativní justice je přece úžasná, napravovat, aby se pachatel spolupodílel na tom, co zavinil. Je to levnější, výchovnější, ale není to zajímavé téma. I když, když se řekne „probační“, tak si už spousta lidí to mediační tam hodí, ale co

se pod tím skrývá už neví. Pak je to samozřejmě na Probační a mediační službě, aby svou propagaci zlepšila, protože nemůže čekat, že je někdo osloví. I když v té komunitě odborné, jako soudnictví, vězeňství, tak tam se o Probační a mediační službě ví, protože tam je partner, ať už pro to předběžné opuštění nebo pro dohledy, které ukládá v rámci alternativních trestů. Ale ta agenda obětí je relativně mladá a tam si myslím, že to ještě nezapadlo, že se to ještě neví. Někteří soudci to považují za zbytečnost a někteří o tom prostě neví.“

Zatímco Petra to hodnotí takto: „Tak to Vám vůbec nepovím, to vůbec nevím. Je to asi možná tím, že je to nějaký podpůrný orgán, že to v podstatě jako není orgán činný v trestním řízení. Není tady ta činnost úplně tak jako vidět. Je to něco, co běží souběžně, ale není o tom v podstatě tolik slyšet. No, to nevím, to je otázka na promyšlenou. Na to, jak to funguje poměrně dlouho, vlastně od roku 2001, tak už je to přece jenom 16 let, tak chtělo by to větší povědomí, že tady jsme a že nepracujeme s pachateli, protože to bylo jako hodně dlouho zakořeněné. V podstatě ještě někdy to vnímání je takový, že Probační a mediační služba stojí na straně pachatele, že ho zastupuje, tak to jako vůbec není. Nevím no, možná je to proto, že ty lidi nemají vůbec jako povědomí o té trestní problematice a že třeba nad těma alternativními tresty někdo vykonává dohled, že na to někdo dohlíží. Těžko říct, možná z toho důvodu, že chybí odborná znalost, protože přece jenom už je to jako úzce specializovaná činnost a možná tohle je na lidi jako víc informací, než se k Vám dostanou běžnými kanály.“

9 Zhodnocení výsledků výzkumu s poukázáním na nedostatky

Postavení obětí trestných činů na poli trestní justice se v průběhu posledních let pomalu zlepšuje. Hlavní příčinou zlepšení je nabytí účinnosti zákona o obětech trestných činů a dále pak **projekt Proč zrovna já?, který úspěšně realizuje Probační a mediační služba České republiky již ve druhé fázi**. Účinností zákona získaly oběti větší práva a jejich potřebám začala být věnována větší pozornost.

Provedením kvantitativního výzkumu bylo zjištěno, že počet obětí, kterým Probační a mediační služba pomohla, nejvíce vzrostl mezi roky 2013 a 2014. Právě v těchto letech, jak již bylo výše řečeno, začala být věnována větší pozornost obětem trestných činů. Výzkum také ukázal, že **mladistvých obětí**, se kterými zaměstnanci Probační a mediační služby České republiky řešili trestnou činnost, je **minimálně**. Ve vybraných krajích pro výzkum (Pardubický a Královéhradecký kraj) jich dle rozhovorů měla každá z respondentek jen jednoho. Mladistvá oběť se svým zákonným zástupcem spíše využívá služeb a péče psychologů a psychoterapeutů. V této oblasti je velkým nedostatkem to, že dotazované **respondentky nemají zkušenosti s prací s mladistvými** a vlastně neví, jak s nimi správně jednat a jednají pouze podle vlastního nejlepšího svědomí a vědomí.

Kvantitativním výzkumem bylo dále zjištěno, že nejčastější trestnou činností, se kterou se oběti na Probační a mediační službu České republiky obrací, je majetková a násilná trestná činnost. To znamená krádeže, podvody či ublížení na zdraví. Tato skutečnost byla potvrzena i v rozhovorech, kdy obě respondentky uvedly, že **nejčastěji se setkávají právě s domácím násilím a podvody**.

K tomu, abychom zjistili, jaká je úroveň poskytnuté péče obětem trestných činů ze strany Probační a mediační služby České republiky, bylo nutné stanovit během kvalitativního výzkumu dílčí cíle, skládající se z podotázek kladených vybraným respondentům. Shrnutím těchto cílů lze dojít k hlavnímu cíli, a to, jaká je úroveň poskytnuté péče obětem trestných činů ze strany zaměstnanců Probační a mediační služby České republiky.

Aby poradci dokázali správně obětem pomoci, je důležité, aby měli dostatečné vzdělání a měli dobré pracovní podmínky. V rozhovorech bylo zjištěno, že zaměstnanci, resp. poradci pro oběti, jsou vzděláváni ihned po nástupu do zaměstnání, a to absolvováním **několikatýdenního kurzu**, který obsahuje všechny potřebné oblasti pro jejich práci se specifickou skupinou klientů. Tito poradci jsou **vzdělávání od svých kolegů**, kteří dlouhodobě pracují v Probační a mediační službě České republiky, ale také od **odborníků z praxe** (psychologů, právníků). Tento systém vzdělávání autorka považuje za velmi přínosný, jelikož i člověk, který má v této oblasti nulovou praxi, může slyšet příběhy a zkušenosti z praxe, jak určité situace řešit, jak se k nim postavit, jak se nejlépe v dané situaci zachovat.

Poradci se od úředníků a asistentů Probační a mediační služby České republiky liší zpracovávanou agendou. Do doby, než byly tyto pracovní pozice zřízeny, **zpracovávali agendu pomoci obětem trestných činů právě úředníci Probační a mediační služby České republiky**. Poradci jsou zaměstnání na tříčtvrtěční pracovní úvazek a považují tento typ úvazku za adekvátní k rozsahu práce.

Autorka je toho názoru, že dobré pracovní podmínky zaměstnanců se poté odráží na jejich pracovní výkonnosti a odhodlání věci řešit. I když by se jejich práce měla skládat hlavně z poradenství, tak **administrativa zabírá dle jejich názoru téměř stejnou část jako konzultace s klientem**. Co se týče duševní pohody zaměstnanců, tak oni přistupují ke své psychologické činnosti pouze jako k práci a zbytečně nepřemýšlí nad případy ve svém volném čase. Tuto skutečnost autorka považuje za důležitou, jelikož se pak lépe dokážou vcítit do jejich situace a dokážou svým klientům pomoci odborněji, aniž by cítili lítost.

Poradny jsou **hlavně navštěvovány dospělými klienty**, převážně ženami. Mezi nejčastější případy, které už poradci většinou očekávají, patří domácí násilí, autonehody, příp. neplacení výživného ze stran otců dětí. Avšak ne vždy je jejich práce monotónní, jsou i příběhy, na které dotazované respondentky asi nezapomenou.

I když se poradci snaží svým klientům pomoci ze všech sil, tak se jim **nedostává zpětné vazby**, většinou to končí jen u první konzultace se slovy klienta, že se ozve. **Ve**

výsledku se většina z klientů neozve, jelikož se rozhodnou, že to už vlastně dál nechtějí řešit a chtějí naopak zapomenout. Autorka je toho názoru, že toto je demotivující stránka této práce, kterou je však nutné očekávat.

Dalším nedostatkem, který byl shledán, je mezi vybranými regiony rozdílná **spolupráce s orgány činnými v trestním řízení a dalšími organizacemi** (např. lékaři), kam se oběti mohou obracet. V prvním sledovaném regionu (Pardubickém kraji) si respondentka v rozhovoru stěžovala na součinnost s těmito orgány, zatímco v druhém, početnějším regionu (Královéhradeckém kraji), si respondentka naopak práci s orgány činným v trestním řízení vychvalovala. Pokud by zaměstnanci těchto orgánů a organizací více spolupracovali a obětem doporučovali navštívení těchto poraden, usnadnili by práci poradcům, ale pomohli by i samotným obětem, které často tápou a neví, co v těchto těžkých chvílích dělat. Dalším rozdílem, který byl v těchto regionech shledán, je ten, že **na počet obyvatel je v Královéhradeckém kraji menší počet organizací pomáhajících obětem trestných činů než v Pardubickém kraji**. Výhodou je však již výše zmíněná lepší spolupráce.

Doporučení, která těmito výsledky vznikají, je **zvýšit více propagaci** nejenom Probační a mediační služby, ale hlavně realizovaných projektů. Pomocí marketingových nástrojů (reklama – novinová, internetová, rozhlasová, plakátová; přímý marketing) lze zvýšit povědomí o těchto službách. Dalším doporučením je **vytvořit pro případnou pomoc mladistvým obětem trestných činů metodiku**, která by radila poradcům, jak nejlépe těmito specifickým obětem pomoci.

10 Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo více proniknout do tématu nové, moderní justice a zvláště pak do činnosti Probační a mediační služby, jakožto instituce, o které se navzdory délky její působnosti příliš mnoho neví. Zaměřením práce byly pak oběti trestných činů a služby, které jsou jim v rámci Probační a mediační služby věnovány. Oběti byly dlouhou dobu přehlíženy a až účinností zákona o obětech se jejich práva zlepšila.

Čtenáři, který o tématu nemá povědomí, pomohla teoretická část práce, která se opírá o řadu odborných publikací. Mohl si vyjasnit, jak je nová justice pojímána a co je hlavní náplní Probační a mediační služby.

Zprvu autorka měla problém sehnat literaturu, která se zabývá pouze oběťmi trestných činů. Naopak čím více pronikala do problematiky tématu, tím více se rozšířila škála informací a podkladů. I když se v posledních letech situace dostupnosti literatury k obětem trestných činů zlepšuje, tak stále více převládá literatura zabývající se pachateli.

I když v republice existuje několik let řada neziskových organizací pomáhajících obětem, tak i přesto se Probační a mediační služba rozhodla věnovat obětem svou pozornost. Začala realizovat projekty dotované z Evropského sociálního fondu Evropské unie, pomocí nichž postupně buduje v jednotlivých regionech poradny pro oběti, zvyšuje odbornost poradců, ale zaměřuje se jimi také na podmíněné propuštění pachatelů.

Diplomová práce by mohla sloužit jako komplexní nahlédnutí k práci a funkci Probační a mediační služby se zaměřením na práci s oběťmi trestných činů a na obě fáze projektu Proč zrovna já?.

Závěrem je důležité říci, proč služby Probační a mediační služby České republiky nejsou mezi lidmi tolik známé. Důvod je pravděpodobně ten, že dokud to člověk nepotřebuje, tak takové služby ani nevyhledává a přehlíží je.

11 Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- ČERNÍKOVÁ, Vratislava, MAKARIUSOVÁ, Vlasta. *Sociální ochrana*. 2. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1996. 156 s. ISBN 80-85981-36-X.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
- HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1999, 278 s. ISBN 80-246-0030-7.
- JELÍNEK, Jiří, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*, 1. vyd. Praha: Leges, 2012, 256 s. ISBN 978-80-87576-39-7.
- JOUTSEN, Matti. *The role of the victim of crime in European criminal justice systems: a crossnational study of the role of the victim*. Helsinki: Institute for crime prevention and control, 1987. Helsinki Institute for crime prevention and control, affiliated with the United Nations, No. 11. 368 s. ISBN 951-47-0234-4.
- KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese: [psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese]*. 5. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-181-6.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- MAŘÁDEK, Vladimír. *Vězeňství*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2005. 203 s. ISBN 80-7368-002-5.
- MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. 352 s. ISBN 978-80-7367-818-0.
- RASZKOVÁ, Tereza, HOFERKOVÁ, Stanislava. *Kapitoly z penologie II*. 1. vyd. Hradec Králové: Nakladatelství Gaudeamus, 2014. 184 s. ISBN 978-80-7435-378-9.
- SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000. 468 s. ISBN 80-7179-350-7.
- STRAUSS, Anselm, CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. s. 464. ISBN 978-80-87576-93-9.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar (eds.). *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, 216 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, s. 48 ISBN 80-902998-1-4.

Internetové odkazy

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *O nás: Poslání a činnost: Victim Support Europe* [online].

Copyright Bílý kruh bezpečí. [cit. 2017-10-13]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/evropske-forum-pro-sluzby-obetem/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Kraj, okresy...: Města a obce: Počet obyvatel v obcích*

[online]. Aktualizováno dne 15. 9. 2017. [cit. 2017-10-19]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xh/pocet_obyvatel_v_obcich

HOŠKOVÁ, E. *Časová osa trestního řízení* [online]. PMSCR, ©2017. [cit. 2017-09-09]. 1

s. (PDF). Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/otc_casova_osa_trestniho_rizeni.pdf

PARDUBICKÝ KRAJ. *O kraji* [online]. ©2011. [2017-10-19]. Dostupné z:

<https://www.pardubickykraj.cz/>

POMOC OBETIAM NASILIA. *O nás: Pomoc obetiam násilia – Victim Support Slovakia*

[online]. Pomoc obetiam násilia, ©2014. [cit. 2017-10-22]. Dostupné z: <http://pomocobetiam.sk/o-nas/>

POMOC OBETIAM NASILIA. *Dokumenty: Výročné správy: Výročná-správa-PON-2016*

[online]. Pomoc obetiam násilia, ©2014. [cit. 2017-10-22]. 12 s. (PDF). Dostupné z: <http://pomocobetiam.sk/wp-content/uploads/2017/05/pon-vyroczna-sprava-2016.pdf>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *O nás: Poslání a cíle*

[online]. PMSCR, ©2016. [cit. 2016-10-11]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o-nas/>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Projekty: Proč zrovna já? II*

[online]. PMSCR, ©2017. [cit. 2017-10-13]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/proc-zrovna-ja-ii/>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Projekty: Křehká šance II*

[online]. PMSCR, ©2017. [cit. 2017-10-16]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/krehka-sance-ii/>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Pro oběti: Obětem –*

informační leták [online]. PMSCR, ©2017. [cit. 2017-09-09]. 2 s. (PDF). Dostupné z: https://www.pmscr.cz/images/clanky/PMS_letak_A5_obecny_WEB.pdf

VICTIM SUPPORT EUROPE. *About us: We are Victim Support Europe* [online]. ©2017.

[cit. 2017-10-13]. Dostupné z: <https://victimsupport.eu/about-us/>

Právní předpisy

Česko. Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003, Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79, s. 4030 – 4052. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2003&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=9>

Česko. Zákon č. 257/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, Zákon o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě). In: *Sbírka*

zákonů České republiky. 2000, částka 74, s. 3616 - 3621. Dostupný také z:

<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2000&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=8>

Česko. Zákon č. 45/2013 Sb. ze dne 30. ledna 2013, Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322 – 348. Dostupný také z:

<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2013&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=17>

Česko. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009, Trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354 – 465. Dostupný také z:

<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2009&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=15>

Mezinárodní dokumenty a právní předpisy EU

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV. [online]. [cit. 2017-10-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32012L0029>

Novinové články

JN. V Jičíně se rozjíždí program pro mladistvé delikventy. *Nové noviny*. Jičín. 10. února 2006, (6), 1-2.

12 Přílohy

12.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 – Osa trestního řízení	25
--	----

12.2 Seznam grafů

Graf 1 – Přehled pohlaví a věku obětí trestných činů v České republice v rámci projektu Proč zrovna já? v letech 2013 – 2015.....	44
Graf 2 – Přehled trestné činnosti, se kterou se oběti trestných činů na Probační a mediační službu České republiky obraceli v rámci projektu Proč zrovna já? v letech 2013 – 2015	45
Graf 3 – Přehled počtu MLADISTVÝCH obětí trestných činů v jednotlivých krajích České republiky v rámci projektu Proč zrovna já? v letech 2013 – 2015	46

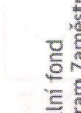

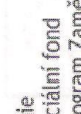
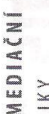
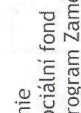
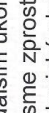

12.3 Seznam tabulek

Tabulka 1 – Rozdíl mezi retributivní a restorativní justicí	19
Tabulka 2 – Počet osob, se kterými byla navázána spolupráce s obětí a poskytnuta některá z forem pomoci v jednotlivých věkových kategoriích v rámci Probační a mediační služby – ČESKÁ REPUBLIKA	47
Tabulka 3 – Počet obětí trestných činů v jednotlivých věkových kategoriích v procentech v rámci Probační a mediační služby ČESKÁ REPUBLIKA	47
Tabulka 4 – Počet osob, se kterými byla navázána spolupráce s obětí a poskytnuta některá z forem pomoci v jednotlivých věkových kategoriích v rámci Probační a mediační služby – KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ	48
Tabulka 5 – Počet osob, se kterými byla navázána spolupráce s obětí a poskytnuta některá z forem pomoci v jednotlivých věkových kategoriích v rámci Probační a mediační služby - PARDUBICKÝ KRAJ	48
Tabulka 6 – Počet osob, se kterými byla navázána spolupráce s obětí a poskytnuta některá z forem pomoci v jednotlivých věkových kategoriích v rámci Probační a mediační služby – VÝCHODOČESKÝ SOUDNÍ KRAJ (vč. Semily, Havlíčkův Brod)	48
Tabulka 7 – Počet zvlášť zranitelných obětí (dle § 2 odst. 4 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů) v rámci Probační a mediační služby - Česká republika	49
Tabulka 8 – Podíl zvlášť zranitelných obětí na počtu obětí trestných činů v procentech v rámci Probační a mediační služby - Česká republika	49
Tabulka 9 – Počet obětí trestných činů rozdělených do jednotlivých typů zvlášť zranitelných obětí v rámci Probační a mediační služby - Česká republika	50
Tabulka 10 – Počet obětí trestných činů rozdělený dle typů komunikace se zaměstnancem Probační a mediační služby v rámci Probační a mediační služby - Česká republika	50
Tabulka 11 – Podíl typů komunikace se zaměstnancem Probační a mediační služby na počtu obětí trestných činů v procentech v rámci Probační a mediační služby - Česká republika	51

12.4 Seznam příloh

Příloha 1 – Leták Projekt Proč zrovna já? II	75
Příloha 2 – Rozhovor s respondentem č. 1 – ALENOU	77
Příloha 3 – Rozhovor s respondentem č. 2 – PETROU	81

Příloha 1 – Leták Projekt Proč zrovna já? II

 <p>Evropská unie Evropský sociální fond Operační program Zaměstnanost</p>	<h3>Projekt Proč zrovna já? II</h3> <p>Komplexní poradenství pro oběti trestných činů</p> <p>Registrační číslo: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_029/0003557</p> <p>Rozpočet projektu: 86 675 635,47 Kč (z toho podíl ESF 77,56 %)</p> <p>Realizátor projektu: Probační a mediální služba</p> <p>Doba realizace: 1. 7. 2016 – 30. 6. 2020</p>		<p>Kontakt: Poradce pro oběti – lokalita Hradec Králové Mgr. Kateřina Marková +420 727 939 839, kmarkova.pms@gmail.com Ignáta Herrmanna 227, 500 03 Hradec Králové</p> <p>Odborný regionální konzultant Mgr. Marie Švadlenová +420 734 780 498, svadlenova.pms@gmail.com Ignáta Herrmanna 227, 500 03 Hradec Králové</p>	 <p>PMS PROBAČNÍ A MEDIÁČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY</p>
 <p>Evropská unie Evropský sociální fond Operační program Zaměstnanost</p>	<ul style="list-style-type: none">• Zvýšili jsme skrze vzdělávací setkání znalosti zdravotnických pracovníků v oblasti pomoci obětem.• Zlepšili jsme postavení obětí a úroveň pomoci obětem trestných činů.• Zvýšili jsme mezi laickou i odbornou veřejností povědomí o tématu obětí trestné činnosti.• Uspořádali jsme více než 15 odborných konferencí na téma obětí trestné činnosti.• Navázali jsme užší spolupráci s advokáty při řešení bezplatného zastupování nemajetných obětí.	<p><i>„Já jsem fakt vděčná, protože jsem říkala, že taky konečně něco dobrého udělali pro lidi, tady tu poradnu. Kády by ta poradna nebyla, tak opravdu nemám kam jít se poradit, nějak vypovídat.“ /oběť TC/</i></p> <p><i>„Jsem rád, že jsem je poznal, že jsem si to neuvědomoval, ale teď vidím, že takováhle práce je pro lidi jako důležitá.“ /oběť TC/</i></p> <p><i>„A že na mě měla čas, že jsem nemusela létat po právnících a shánět ty informace... Finančně mně to ušetřilo peníze, protože bych si musela shánět právníky, který by mi na to zodpověděli.“ /oběť TC/</i></p>	<h3>Na co navazujeme?</h3> <p>Navazujeme na předchozí projekty, jejichž realizace sahá až do roku 2008. Zejména čerpáme zkušenosti z projektu „Proč zrovna já?“, který jsme úspěšně realizovali ve 40 okresech v letech 2012 – 2015. S projekty zaměřenými na pomoc obětem máme tak několikaleté zkušenosti, přičemž lze zmínit i konkrétní výstupy naší práce.</p>	 <p>PMS PROBAČNÍ A MEDIÁČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY</p>
 <p>Evropská unie Evropský sociální fond Operační program Zaměstnanost</p>	<h3>Co se nám povedlo?</h3> <ul style="list-style-type: none">• Ve 40 poradnách za dobu 3 let pomoci více než 6500 obětem při zvládnutí následků trestného činu.• Uskutečnili jsme 95 setkání mezi pachatelem a obětí, kde došlo k mimosoudnímu vyřešení konfliktu.• 219 obětí jsme doprovodili k soudu, k výslechům a k dalším úkonům.• Více než 1000x jsme zprostředkovali bezplatné psychologické služby.• Zapojili jsme do pomoci obětem bezmála 40 psychologů a psychoterapeutů.• Ve 40 lokalitách jsme zřídili a organizovali multidisciplinární týmy pro oběti.• V projektových lokalitách jsme vytvořili fungující síť spolupracujících institucí ve prospěch obětí.		 <p>PMS PROBAČNÍ A MEDIÁČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY</p>	 <p>PMS PROBAČNÍ A MEDIÁČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY</p>

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Co je naším cílem?

Budeme poskytovat podporu a pomoc všem obětem trestných činů, neohledně na druh spáchaného činu a způsobenou újmu. Cílem této komplexní pomoci je oběti umožnit co nejrychlejší návrat k životu před spáchaním činu.

Krom vlastní pomoci a podpory obětem se zaměříme také na systémovou úroveň pomoci s cílem rozšířit a zlepšit celkovou kvalitu služeb a pomoc obětem.

Co uskutečníme?

Celkem v 55 okresech po celé ČR budeme realizovat několik vzájemně propojených aktivit:

- Zřídíme 55 poraden, které budou všem obětem nabízet komplexní poradenství. Pro zvlášť zranitelné oběti je připraven speciální program.
- Budeme pokračovat v organizaci týmů pro oběti, ty přeneseme na základě zkušeností i do nových lokalit a zřídíme i krajské týmy pro oběti.
- Vzděláme 660 sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách v oblasti pomoci obětem.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Poradenství pro oběti

V 55 poradnách pro oběti budou speciálně vyškolení poradci poskytovat komplexní poradenství všem obětem trestné činnosti. Pomoc bude zaměřena krom poskytování právních informací i na nezbytnou psychosociální podporu při zvládání následků trestného činu. Nově budou poradci poskytovat i procesní asistenci při parolových komisích (čímž dojde k napojení na další projekt PMS „Křehká šance II“). Na poradny budou navázáni také psychotherapeuti, kteří své služby budou poskytovat také bezplatně.

Pro zvlášť zranitelné oběti je připraven komplexní program podpory svou skladbou individuálně uzpůsobený těmto skupinám obětí.

Týmy pro oběti (TO)

TO je platformou pro pravidelné setkávání, komunikaci a spolupráci odborníků státních i nestátních organizací. Cílem těchto setkání je upevnit a zlepšit pomoc obětem v dané lokalitě a vybudovat fungující síť spolupracujících institucí. V rámci koordinované činnosti dochází k výměně zkušeností, přijetí konkrétních cílů a jejich následnému uplatnění do praxe s důrazem na potřeby a specifika daného regionu.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

TO během více než 4 let prokázaly svou potřebnost a smysluplnost. Při realizaci v nových lokalitách i na krajské úrovni se tak můžeme opřít o získané zkušenosti a konkrétní výstupy.

Vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách

Tato cílová skupina se při své práci nezřídká setkává s latentními oběťmi trestné činnosti (zejména pak z řad dětí a seniorů). Dle získaných informací však nedisponuje dostatkem znalostí a zkušeností, jak s tímto tématem pracovat a jak poskytnout základní pomoc. 40ti hodinové vzdělávání (složené z osobního setkání a dále z dálkového e-learningu) speciálně vytvořené pro tuto skupinu si klade za cíl zlepšit znalosti a dovednosti těchto pracovníků, aby dokázali těmto obětem poskytnout základní úroveň pomoci.

Studie mapující data o obětech trestných činů

Pro účinnou pomoc obětem je důležité mj. znát skutečné potřeby obětí. To bude možné mj. díky připravované studii.

PMS

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

PMS

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

PMS

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Příloha 2 – Rozhovor s respondentem č. 1 - ALENOU

Pracovní zkušenosti a délka praxe zaměstnance?

„U Probační a mediační služby jsem byla před několika lety rok, pak jsem vystřídala několik jiných prací, ale pokud se to týká práce s oběťmi, tak zhruba deset let kontinuálně až doteď pracuji s oběťmi. Dříve jako dobrovolník, teď jako zaměstnanec Probační a mediační služby.“

Co je Vaší hlavní náplní práce?

„Jsou tři náplně. Samozřejmě práce se samotným klientem. Potom síťování a pořádání týmů pro oběti, takové multidisciplinární setkání všech těch, co se práci s oběťmi věnují nebo měli věnovat a tam bychom měli zmapovat, jaká je dostupnost těch služeb tady, co chybí, co je dobře, co je špatně, udělat něco v rámci vzdělávání, zaměřit se třeba na nějaká témata, která rezonují tou prací s oběťmi, třeba násilí z nenávisti a tak dále. A třetí část je vzdělávání. My tam máme část vyčleněnou na vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách a tam je to takový uzavřený komplet. Myslím 16 hodin přímé lektorské činnosti plus nějaký e-learning a to je zaměřené na ty sociální služby tak, aby dokázaly rozpoznat latentní oběť, dokázaly udělat první ošetření toho traumatu, nasměřoval je někam dál. Pak třeba dokázal poskytnout podporu, když se zpátky ta oběť vrátí do té služby, třeba specificky domov pro seniory.“

Pro získání pracovní pozice v Probační a mediační službě České republiky je nutná určitá úroveň či zaměření vzdělání? Příp. bylo požadováno nějaké specifické vzdělání na Vaší pracovní pozici?

„No, takže to se liší. Zaměstnanci Probační a mediační služby můžou být buď ti projektoví jako jsem já, a nebo to můžou být ti na střediscích. Ti na střediscích jsou asistenti a úředníci, takhle se ty pozice jmenují. Všichni musí mít vysokou školu, úředník musí mít magisterské vzdělání, asistent si myslím, že může mít bakalářské. Důležité je, že ten úředník musí absolvovat kvalifikační vzdělávací kurz („KVK“), to trvá asi dva roky a tam ten člověk začíná s nějakým humanitním vzděláním, s magisterským titulem. A po těch dvou letech vlastně dostane nějakou takovou právně-sociální vzdělání, které je potřeba k vykonávání té pozice toho úředníka Probační a mediační služby. Já jako projektový pracovník pro oběti, musím mít vysokoškolské vzdělání nějakého příbuzného oboru, ideálně s nějakou praxí, ale ta specifikace byla vysokoškolské vzdělání.“

Kolik absolvujete školení ročně?

„Absolvovali jsme nějaké vstupní školení v rozsahu cca 20 hodin, rozkouskované na 4 jednotlivé bloky – právní, psychosociální, odškodňování, peněžitá pomoc pro oběti. A na to navazují pak řekněme jednou za čtvrt roku nějaké vzdělávací intervize nebo supervize kazuistické, takové setkání s kolegy.“

Jakou formou školení zpravidla probíhá (e-learning, akreditovaná školení, samostudium, aj.)?

„Jinak e-learning jsme žádný neabsolvovali, ani si myslím, že neprobíhá. Akreditované školení, pokud myslíte třeba, ministerstvem akreditované školení, tak to taky ne. Dělají to vlastně naši lektori, kteří jsou v rámci té Probační a mediační služby. A samostudium to je jasné, bez toho se neobejdete.“

V jaké oblasti se školení pohybují (se zaměřením na právo/psychologii, aj.)?

„A ty školení, jak jsem říkala, právo a psychologie plus sociální práce. Takže psychosociální blok je první a druhý blok je právní. A do toho v tom právním bloku je taková jako celá jedna agenda, ta peněžitá pomoc a odškodnění pro oběti. A jinak to právo pro nás, to bylo právo trestní hlavně, ale ti úředníci na Probační a mediační službě si myslím, že mají to právo širší.“

Máte pocit, že je počet zaměstnanců na Vašem středisku dostatečný nebo spíš nedostatečný?

„To zas je potřeba rozlišit na středisko a na projekty. Já si myslím, že tady zatím jsem dostačující, protože projekt běží relativně krátce, a ještě se nedostal do podvědomí. Navíc tady v Pardubicích je intervenční centrum a Bílý kruh. Takže jsme tady vlastně tři organizace, které se relativně věnují tomu stejnému. Takže tady za projekt je to určitě dostačující, to personální pokrytí. Na středisku tam naopak upí pod nánosem práce a trvale jsou zavaleni a přetížení. A to se netýká té práce s poškozenými, oni pracují převážně s pachateli. Ale v rámci mediace to jsou taky poškození. Tam určitě by minimálně jednoho až dva pracovníky potřebovali.“

Kolik času Vám zabere administrativní práce a kolik času práce s klientem?

„No práce s klientem. Těch klientů není tak, že by si tady podávali dveře. Ale pokud bychom se bavili o tom, kolik mám času na toho klienta a kolik pak musím vykázat té administrativy. Řekla bych, že proto, že to je

z evropského projektu a ty si myslím, že jsou obecně jako předimenzované, co se týče nějakých formalit a výkazů, tak si myslím, že by to bylo tak půl na půl. Myslím, že by se ta administrativa mohla více zaměřit na tu odbornou práci, na to, co vyplývá z případu toho klienta. Někaký problém, který ten systém neumí vyřešit a co bychom pro to mohli udělat. Že by z toho vzešlo nějaké zlepšení situace, nějaké ponaučení, předávání zkušeností, příklady dobré praxe, tak na to se moc neptá ta administrativa. Chce vědět, s čím tady byl, jak byl starý, odkud byl, co to bylo za druh trestného činu, jestli přišel z Probační a mediační služby nebo jestli ho odesílám na Policii, na soud. Chce statistiku, ale nezajímá se o systémové opatření, zlepšení postavení oběti. To se nezajímá, bohužel. A pak samozřejmě je potřeba vykázat pracovní dobu, monitorovací zprávu.“

Zasahuje Vám práce s klienty i do osobního života?

„Já pracuji s touhle cílovkou už dlouho, protože jsem dělala 7 roků v Bílém kruhu poradce jako dobrovolník, tak myslím, že samozřejmě něco vás zasáhne. Takové těžké případy nebo nějaké kuriózní případy nebo když máte agresivního klienta. Ale jinak si myslím, že se od toho umím odštíhnout, protože někdy je to fakt strašně těžké, že by člověk se bál potom, o své děti by se bál, moc by ho to semlelo.“

Autorka: „A měla jste někdy takový ten pocit strachu?“

Alena: „Ano, tak v tomto případě si myslím, že mi to do života zasáhlo, protože si myslím, že trochu tím své okolí jako „terorizuju“, protože vím, co se může na metru stát. S tou prací se někdy dívím, že jsem si vyslechla opravdu těžké případy, ale přijdu domů a je to pryč. Někdy jsem si říkala, že jsem tak otupělá, že se netýrám i doma za ty klienty. Ale stane se, že tady musím rozdýchávat, abych se nerozslzela před klientem, protože bych ho úplně hodila zpátky. On nepotřebuje vědět, že to má těžké, on potřebuje, že tady je někdo, kdo je nad věcí, striktně formální, tohle pomáhá překonat tu krizi, ale tady v tom křesle je to těžké. Těžko se s tím člověk srovnává, co může jeden člověk druhému udělat. Přesto mě ta práce naplňuje a nemyslím si, že by mě nějak poznamenala, že bych se stala cynikem nebo naopak bych propadla nezdravému strachu. Ptáte-li se na nějaké odborné nástroje, kterými se s námi pracuje, tak máme povinnou supervizi, která teda tady ještě neproběhla, i když se pracuje na výběru supervizora. Zatím jsme měli dvě intervize, na kterých si to můžeme s kolegy prožít nebo s manažerkou.“

Autorka: „Jsou nějaké vlastnosti, které jsou pro Vás důležité, abyste klientovi pomohla?“

Alena: „Já si myslím, že empatie. Máme kolegy, kteří jsou bývalý policisté. Tam bych já osobně jako klient přijít nechtěla. On to řeší jako kdyby to psal do protokolu a nechápe, proč kolem toho dělá ta oběť takový povyk. Myslím, že je právě důležité, aby ten poradce dokázal tu oběť vyslechnout, aniž by na něm bylo poznat, že si říká, že z toho dělá kravinu. To si myslím, že je důležité, že je to bezpečné místo, kde si můžou odžít vlastně to, že přišli o tu iluzi bezpečného světa. V tom tak nějak všichni žijeme, myslíme si, že svět je předvídatelný, uspořádaný, že funguje podle nějaké spravedlnosti. A potom se stane něco takového, co Vás úplně rozhodí z konceptu. A když se Vám dostane pomoci, která Vám řekne: „Tak co se divíte, když máte peněženku v otevřené tašce, tak se nedivte, že Vám ji někdo vezme“. Tak si myslím, že důležité je tedy pochopit tu psychiku, tu zvláštnost prožívání oběti, která právě souvisí s tím „zborcením“ toho dosavadního návratu na svět. Na druhou stranu asi taková schopnost kombinovat ty praktické, pragmatické dovednosti. Jakože znalost sociálních a ostatních služeb v dané lokalitě, abych věděla, kam se může ten člověk obrátit, když mu někdo něco ukradl, když se nemůže dostat do bytu, když potřebuje ošetřit. Opravdu to mít zmapované, kam ho můžu poslat s různorodými problémy. Samozřejmě taky přijde spousta lidí s problémem, který slyším poprvé a nevím, ale když by to byl akutní stav, tak pak si myslím, že je důležité mít znalost, abyste tady fakt nezmatkovali a neutráceli čas.“

Převažují mezi klienty spíše více mladiství či dospělí klienti?

„Převažují určitě dospělí klienti.“

Převažují mezi klienty spíše muži nebo ženy?

„U mě jsou to ženy. Asi to budou více ženy.“

Převažují spíše klienti přicházející na podnět orgánů činných v trestním řízení nebo klienti přicházející sami?

„Za mnou zatím převážně chodí klienti z venku, ale mám pár kontaktů, co přijdou z Probační a mediační služby. Ale takhle to jsou vlastně taky klienti, co přijdou z venku, protože oni se ozvou tam, protože neví, že tady sedíme ve dvou lokalitách a najdou si kontakty na středisko, zavolají si tam a oni je sem přepošlou. Zatím tedy převážně z venku.“

Dostává se Vám zpětné vazby od klientů po uzavření jednání? A v jaké formě (osobně, písemně)?

„Zpětné vazby se mi dostává většinou naštěstí zatím kladné, kdy jsou klienti strašně vděční, že to mohli s někým projít. Tak to se mi dostává pozitivní zpětné vazby. To totiž není jako že já jeden den řeknu konec a už se nikdy nevidíme, ono to většinou spěje k tomu řešení postupně, takže já s nimi mluvím a říkám: „Tam zavolejte, tam už to třeba vyřešíte“ a oni vždycky řeknou: „To je super, děkuji“. A příště řeknu: „Tak teď uzavřeme tohle“. Chci říct, že těch je úkolů je na začátku strašně moc, tak postupně je nějak rozebíráme a s klientem jsme pořád v kontaktu a pořád slyším – jsem rád, že to mám za sebou, děkuji. A když už to úplně skončí, tak když je potkám, tak mi děkuji. Zás tak dlouho to tady není, aby třeba ve výročí toho trestného činu (to tak většinou bývá, že klient má černé výročí a v těchto datech si vzpomene) poděkoval. Ještě takové klienty tady nemám, ale samozřejmě zpětnou vazbu dostávám. Někdy třeba dostanu z nějaké jiné organizace, kam ten klient potom přešel. Dejme tomu, že jsme tady řešili trestný čin a zároveň klient neměl kde bydlet, takže jsme našli nějaké bydlení (třeba ubytovnu) a tam ten sociální pracovník pracuje, a když se potkáme na komunitním plánování tak třeba řekne, že pán byl hrozně rád, že to mohl u mě probrat. Někdy se mi to dostane od pracovníků sociálních služeb, ale většinou přímo od těch klientů.“

Jaký případ byl pro Vás ve Vaší praxi tím nejzávažnějším? Můžete ho přiblížit?

„To byl případ hodně medializovaný a stal se cca před deseti lety. Umělkyně, sochařka a výtvarnice, která se seznámila s bezdomovcem, kterého si vzala a měli spolu dvě děti. Postupně on byl zcela sociálně nepřizpůsobivý, měl poruchu osobnosti. On ji týral, až to došlo do takového excessu, kdy se rozhodl, že jí upálí ve spánku. Donutil tehdy asi čtyřletého syna, aby maminku polil benzínem a pak ji před jeho očima zapálil. Ona teda přežila, ale měsíce se potýkala s následky. Měla popáleniny na převážné většině těla. Přišla o rty, vlasy, nehty. Prošla několika plastickými operacemi, učila se znovu chodit, mluvit. On mezitím, než ho chytila Policie, stihl rozprodat její umělecké předměty. Nepochopitelné jednání. Byla to evidentní psychopatologie toho pachatele. Ten případ mě opravdu dostal. A ta klienta přišla ve chvíli, kdy se blížily dvě třetiny trestu a ona měla strach, že až vyjde z vězení, tak ji bude kontaktovat. Takže my jsme pracovaly na tom, jak zabezpečit její existenci, existenci dětí a její rodiče. On celou dobu, co byl ve vězení, tak ji kontaktoval, vůbec nepřijal tu informaci, že ona ani děti už o něj nestojí. Žil vlastně v přesvědčení, že pořád k sobě patří a až vyleze, tak si ji najde a budou spolu. A pak mě hodně zraňují takové případy, kdy je člověk bezmocný proti instituci. A to bohužel opakovaně se mi stává, že klient si stěžuje na Policii, na soud, kdy zdravým selským rozumem bychom předpokládali, že se mu dostane spravedlnosti, ale není tomu tak. To mě vždycky hrozně raní, že já vlastně reprezentuju tu spravedlnost, jsem jakoby prodloužená ruka soudu a Policie, kdy všichni se mají starat o tu spravedlnost, ale opravdu plně proti zdravému rozumu. Stane se, že třeba oběť domácího násilí nemá peníze na to, aby si zaplatila advokáta, takže jde k tomu soudu sama, kdežto ten pachatel ty peníze má anebo dostane od státu právního zástupce, protože na to má právo jako obviněný. Ten právník z toho pachatele vyseká, takže ta oběť vypadá před tím soudce jako hysterka, která je prostě k ničemu, nechala si to líbit nebo to na toho pachatele navlíkla. A ten právník ho z toho vyseká, takže ona kromě toho, že žila s tyranem, přijde o děti, tak ještě si vyslechne, odchází z toho soudu úplně zdeptaná, protože jí se nedostalo žádné právní pomoci. Ona naopak před soudem a před tím pachatelem musí vypovídat o těch hrůzách, které se jí děly a obrátí se to proti ní. To jako není výjimečné. V rámci našeho projektu zvláště zranitelná oběť může dostat asi deset hodin právní pomoci. Pak taky může žádat náhradu škody, může se připojit v rámci trestního řízení s náhradou škody a tam může zahrnout i ty odborné služby advokáta. Pokud soud přiřkne povinnost uhradit tu náhradu škody pachateli, tak on je povinen zaplatit za ty služby, které ona musela ta oběť si čerpat, ale to ty oběti neví. Oni sice podepíší poučení na Policii, ale pokud je to po nějakém těžkém trestném činu, tak vůbec neví, co podepisují, jsou psychicky ve špatném stavu, jsou v krizi. Nepracuje-li s nimi žádný poradce, který by jim řekl, koukněte na to, máte na to právo, tohle zkusíme zařídit, tak oni si to sami třeba nezařídí. Neví to. To je ta absurdita, co mě nejvíce dostává.“

Jak probíhá spolupráce s mladistvou obětí trestného činu? Je lehčí nebo těžší než běžný dospělý klient?

„S mladistvým, pokud není ještě plnoletý, je potřeba, aby tam byl zákonný zástupce, tak to je samozřejmě složitější. Složitě to může být obzvláště v tom, pokud zákonný zástupce je třeba pachatel (je to někdo, kdo týrá), tak potom u toho musí být nějaký kolizní opatrovník – orgán sociálně-právní ochrany dětí („OSPOD“). Takže to samozřejmě je těžší, pokud je to dítě, vyrůstá v rodině, těžko se může vymanit z té rodiny, která třeba je tím tyranem. Víte, že tam to dítě zůstane v té rodině a nemůžete jít úplně proti tomu pachateli, protože to je třeba rodič nebo druh a nechcete to dítě úplně zdeptat. Musíte hodně vážit slova a hodně se snažit najít nějaké vysvětlení, jak mu to zdůvodnit, proč se taková věc stala, ale zároveň posilovat jeho práva, aby ten pachatel byl potrestán, aby se mu to už nedělo. Tam je to těžká práce a vždycky je to v týmu, vždycky je tam nějaký sociální pracovník z OSPODu, musí tam vstoupit psycholog, psychoterapeut, nějaké centrum, které

umí pracovat s dětskou obětí. Je tam zapojeno mnohem více institucí, protože na druhou stranu, je tam třeba větší šance s tou obětí pracovat tak, aby jí to neviktimizovalo“.

Se kterými trestnými činy se na Vás oběti trestných činů obrací nejčastěji (nehody, domácí násilí, krádeže, aj.)?

„Obecně nejčastěji přicházejí asi s domácím násilím. Je to třeba skončené domácí násilí, kdy se mstí ten pachatel a přetahuje se o děti.“

Myslíte, že je úroveň poskytování služeb obětem trestných činů dostačující? Změnila byste něco?

„Já si myslím, že když se ta oběť o té službě dozví, tak potom je ta úroveň dobrá. Já bych potřebovala, aby se ta oběť o tom opravdu dozvěděla. Mě se stává, že chodím síťovat všude možně. A že na Policii se dozvím, že žádné oběti nejsou, protože jsou to lidi, kteří si to vymýšlí nebo obtěžují s prkotinami, že to ti policisté zlehčují. Já bych potřebovala ideálně, aby každý, kdo přijde na Policii dostal papír s tím, že tady je poradna. Můžete zadarmo si tam anonymně jít s nimi popovídat, pomůžou Vám vyřešit to a ono. Vysvětlí Vám to, na co my jsme tady neměli čas. No, a to se z nějakého důvodu neděje. Já bych potřebovala, aby to věděli i lékaři, kam mají tu oběť odeslat. Protože když se Vám něco stane, za někým jdete. Buď jdete na Policii nebo jdete do nějaké sociální služby nebo jdete za lékařem a tam všude já bych potřebovala, aby ti pracovníci je odeslali do odborné služby. Jestli ke mně nebo do Bílého kruhu nebo Intervenčního centra, je to jedno, ale aby ty oběti věděly, že tady jsou ti odborníci. A to se teda nestává. Nejvíce obětí přijde, když vyjde nějaký článek v novinách, tam si to lidé přečtou. Ale proč třeba v radničním zpravodaji není v každém vydání na zadní stránce kousek, na kterém bude napsané – Pomoc obětem tam, akutní pohotovost tam. Takové prostě důležité kontakty.“

Jak oslovujete oběti trestných činů?

„Jednak chodím síťovat do všech těch organizací, tzn. orgány činné v trestním řízení a sociální služby a úřady. Samozřejmě bych měla chodit do lékařských zařízení, do školy, nabízí se úplně cokoliv. Takže prevence z mé strany. Potom právě nějaká medializace v tisku, ale to je třeba dělat pořád. Ale zase, abych nekřivdila kolegům z jiných organizací. Vy, dokud to nepotřebujete, tak to selektivně nevnímáte.“

Čím myslíte, že je zapříčiněn fakt, že o práci Probační a mediační služby České republiky ví v České republice tak málo lidí?

„Já si myslím, že to je skutečně málo slyšet. Je to relativně mladá instituce, takže se spousta dospělých o tom neučilo. Pak si myslím, že to v médiích tak nějak proplouvá. Ta myšlenka restorativní justice je přece úžasná, napravovat, aby se pachatel spolupodílel na tom, co zavinil. Je to levnější, výchovnější, ale není to zajímavé téma. I když, když se řekne „probační“, tak si už spousta lidí to mediační tam hodí, ale co se pod tím skrývá už neví. Pak je to samozřejmě na Probační a mediační službě, aby svou propagaci zlepšila, protože nemůže čekat, že je někdo osloví. I když v té komunitě odborné, jako soudnictví, vězeňství, tak tam se o Probační a mediační službě ví, protože tam je partner, ať už pro to předběžné opuštění nebo pro dohledy, které ukládá v rámci alternativních trestů. Ale ta agenda obětí je relativně mladá a tam si myslím, že to ještě nezapadlo, že se to ještě neví. Někteří soudci to považují za zbytečnost a někteří o tom prostě neví.“

Příloha 3 – Rozhovor s respondentem č. 2 - PETROU

Pracovní zkušenosti a délka praxe zaměstnance?

„Já jsem před rokem absolvovala magisterské studium na pedagogické fakultě Hradec Králové s tím, že jsem vystudovala obor Sociální pedagogika navazující na Sociální pedagogii. Mezitím to jsem už dělala při práci a působila jsem vlastně rok ve vzdělávací agentuře. Takže tam jsem se podílela na vzdělávání dospělých, takže andragogika, andragogický směr. Jinak paralelně mám ještě další pracovní aktivity, ale netýká se to vůbec tohoto směru. Vlastně spíš kombinuji neziskovou sféru a komerční sféru. Takže v podstatě, co se týče práce s oběťmi, tak jako taková je to pro mě první zkušenost.

Co se týče praxe u Probačky, tak tady je to v podstatě paralelně s tím, jak jsem nastoupila sem. Takže jsem tady v podstatě přes rok. Jinak co se týče potom při studiu, tak jsem sem chodila na dlouhodobé stáže a dobrovolničila jsem tady ještě navíc, ale byla to čistě administrativa a výpomoc tohoto směru, žádná konkrétní mi práce mi nebyla samozřejmě umožněná.“

Co je Vaší hlavní náplní práce?

„Je to v podstatě veškeré poradenství poskytované obětem, je to podpora, pomoc, kterou oni potřebují, je to především vyrovnávání se s těmi dopady toho trestného činu, se kterými se oni potýkají a snaha jim prostě pomoci a navrátit je zpátky k tomu běžnému životu. Většinou je to teda opravdu běh na dlouhou trať, je to otázka spíš na ně. Mým úkolem je tady spíše aktivizovat, mobilizovat jejich síly, hledat ty jejich zdroje, kde se můžou o co opřít a případně poskytovat další pomoc, pokud není kde, například zprostředkovat pomoc psychologa nebo právníka, pokud ti lidé nemají tu oporu ve svém nejbližším okolí. Takže to se týče vlastně té řeknu psychosociální podpory, pak je tady druhá rovina, kdy poskytuju informace základní právní. To znamená, že orientujeme ty oběti, ty poškozené v trestním řízení, takže vysvětlujeme osu trestního řízení. To znamená, co se stane, když bude podáno trestní oznámení. Jak vypadá hlavní líčení, co to obnáší, jaká mají práva třeba v souvislosti s tím, když už je ten odsouzený je ve výkonu trestu, jestli oni mají možnost ještě o něco žádat, případně potom, když je propuštěn a všechno se to vlastně prolíná s trestním řádem a zákonem o obětech, kdy vlastně o tohle se opíráme úplně nejvíc. Pak je tady vlastně moje třetí linka nás poradců pro oběti, kdy docházíme ke komisím podmíněného propuštění, které se konají ve věznicích, kdy vlastně odsouzení mají možnost po určité době, záleží, jakou kvalifikaci byli odsouzeni, mají možnost prostě po určité době si zažádat o podmíněné propuštění. Pokud se zapojí do projektu Křehká šance, což je také projekt Probační a mediační služby, tak pak vlastně v případě zájmu i oběti, které se v tomto oslovují, tak my s nimi spolupracujeme. A je to proto, že ten odsouzený, když žádá o podmíněné propuštění, tak se analyzuje vlastně jeho připravenost k tomu, jestli je vůbec připravený k tomu vystoupit z toho vězení. To znamená, jestli má práci, zázemí, bydliště, rodinu, nějakou podporu a podobně, ale také k tomu, jak se staví k tomu trestnému činu, který spáchal. Za tímhle tím účelem se oslovuje i oběť a zjišťuje se v případě, že byla v rámci rozsudku uložena třeba povinnost hradit nějakou škodu nebo něco takového, tak jak se k tomu staví oběť, zda bylo něco uhrazeno nebo ne a jaké dopady na ni ten trestný čin měl a srovnává se to s tím, jak se k tomu staví ten odsouzený. Ta oběť má možnost jít do věznice, kde se tahle komise koná, kde se to projednává a má možnost se tam vyjádřit. A my funguje vlastně jako taková podpora, kdy jdeme s nimi a buďto tam interpretujeme to jejich stanovisko, říkáme to přímo za ně a oni tam jsou jenom přítomni, nebo je zcela zastupujeme, nemyslím teďka právně, ale jako osoba za osobu a prostě tam za ně jakoby vykládáme. A vlastně pro toho odsouzeného je to možná poprvé leckdy, kdy on vidí i názor té druhé strany, jaký to má ještě dalekosáhlý dopad. Takže ještě fungujeme jako spolupracovník téhle komise. Jinak ta komise nedává přímo rozhodnutí, jestli bude odsouzený propuštěn, ale je to podklad pro soudce, aby o tom rozhodl.“

Pro získání pracovní pozice v Probační a mediační službě České republiky je nutná určitá úroveň či zaměření vzdělání? Příp. bylo požadováno nějaké specifické vzdělání na Vaší pracovní pozici?

„Určitě tady je požadována určitá úroveň i zaměření vzdělání. Co vím, tak probační úředníci a asistenti musí mít vlastně dokončené magisterské vzdělání humanitního směru. Co mám aktuální informaci, tak to není asi nějak konkrétně specificky zaměřené na nějaké spektrum oboru nebo něco takového. A to samé se vlastně týkalo i mě, když jsem byla vlastně na tom výběrovém řízení, tak tam byl nastaven stejný požadavek. V podstatě magisterské ukončené vzdělání humanitního směru, nic jiného.“

Kolik absolvujete školení ročně?

„K těm školením. Na začátku jsme absolvovali asi čtyři běhy školy. V podstatě to bylo zaměřené na psychologickou stránku, to znamená, abychom se dokázali empaticky vcítit, abychom dokázali pracovat s emocemi těch obětí a nějakým způsobem na ně adekvátně reagovat a podobně. A pak bylo právní školení, takže to se vlastně týkalo specializace víc jako do hloubky ten trestní řád, trestní zákoník, zákon o obětech

trestných činů nebo třeba náhrady škody a podobně. Pak jsme měli blok ohledně propagací, ohledně tohoto projektu, jak síťovat třeba, protože třeba další z těch linek naší práce, co jsem opomněla, je síťovat ty služby. Takže konáme nebo organizujeme multidisciplinární týmy, kde se schází zástupci Policie, soudců, státních zástupců nebo třeba zástupců neziskovek. A snažíme se přicházet na nějaká témata, kde zlepšit tu spolupráci, jak si třeba předávat nějaké informace, když si předáváme klienty, jak to prostě vylepšit, aby to fungovalo, abychom si tady nepřehazovali klienty jako třeba horký brambor. A teď už průběžně jsme jenom dovzdělávání, už jakoby tohle je ten základ, který proběhl, takže mám pocit, když bych to shrnula, tak to bylo na několik týdnů, ale bylo to rozkouskované na bloky.“

Jakou formou školení zpravidla probíhá (e-learning, akreditovaná školení, samostudium, aj.)?

„To školení probíhalo v podstatě většinou, že jsme se sjeli buďto po regionech nebo dokonce z celé republiky, když nás nebylo ještě tolik. Buď do Prahy nebo do Brna a tam to probíhalo formou přednášky. Takže nám lektorovali odborníci z různých směrů, psychologové, právníci nebo i zástupci Probační služby, aby nás zase trochu seznámili s tím, jak se pracuje s pachatelem, abychom se do toho dokázali trochu jako naklonit, abychom dokázali poskytnout informace i z tohoto směru. Ten e-learning nevyužíváme vůbec jako pro nás, teda nejsem si toho vědomá, že by byl. Akreditovaná školení asi taky ne. A samostudium je asi úplná samozřejmost. V tomhle je potřeba se neustále vzdělávat. To vůbec jako nejde, protože se to neustále mění. Novela zákona proběhla poměrně nedávno, takže tady je to úplně jako klasika, je to potřeba.“

V jaké oblasti se školení pohybují (se zaměřením na právo/psychologii, aj.)?

„Myslím, že k oblastem jsem se vyjádřila. Takže tam si myslím, že je to pokrytý.“

Máte pocit, že je počet zaměstnanců na Vašem středisku dostatečný nebo spíš nedostatečný?

„No, to se mi těžko soudí, protože to byste se musela spíš zeptat pana vedoucího tady střediska, protože já pracuju s oběťmi a je to úplně jiná agenda, takže netuším. Ale co tak sleduju, tak samozřejmě nápor té práce je a ten počet těch zaměstnanců nebo těch pracovníků na tom středisku se odvíjí od toho, jaký je nápad. To znamená, kolik vlastně mají tady evidovaných těch případů, těch konkrétních lidí a od toho se to odvíjí. Takže v podstatě je to poměrně flexibilní, protože jeden rok to je tak a druhý rok, když se to vyhodnotí, tak to může být jinak. Někdo se může nabrat na chvíli a zase zpátky. Takže tady se to mění i v důsledku toho, že třeba původní vedoucí je teď na mateřské dovolené, takže náš pan vedoucí je teď v zástupu. Pak se nám tady školí v podstatě nová pracovníce, která prochází tím vzděláváním. Probační úředníci mají třičtvrtě roční intenzivní kurz. Takže tím ona teď prochází a uvidíme, jestli tady bude chtít s námi zůstat nebo ne. Jsou samozřejmě nějak tabulkově daná místa a od toho se odvíjíme my, asi na tom nemůžeme nic moc měnit.“

Kolik času Vám zabere administrativní práce a kolik času práce s klientem?

„No řekla bych, že ta administrativa toho tvoří tak řeknu třetinu, čtvrtinu, když to přepočtu na tu přípravu té konzultace. Záleží, kolik je těch konzultací s tím klientem. Ale co se týče té administrativy, která s tím souvisí, tak vždycky je povinnost vyplnit záznamový arch. Kdybyste chtěla, tak já vám ho ukážu, abyste si to mohla nějak představit. To jako je úplně první verze. Ono je to teďka hodně upravené, ale ve smyslu to vypadá stejně. Takže vždycky, když mně přijde klient, tak má tady vlastně takový jakoby wordovský soubor, ve kterém prostě zapisují úplně základní informace. Jsme diskrétní, takže to jméno tady je jenom, pokud se seznamuju s nějakými listinami a zeptám se na to a nedělá problém tomu poškozenému to uvést. A jinak zpravidla, když se ne bavíme o žádných trestních podáních a podobně, tak třeba vůbec jméno neeviduju a eviduji ho pod zvláštním kódem nebo úplně pod jako anonymem, pokud se jedná o nějaký extrémně citlivý věci. Potom tady vlastně do toho záznamového archu uvádím, pokud vím, jaké trestné činnosti se to týká, jaké jsou potřeby toho klienta. Potom tam ve smyslu nějaké jako základní informace popíšu, co jsme konzultovali, jak to probíhalo a vyhodnotím ten kontakt. Takže tohle si vedu ke každému klientovi a vždycky postupně případně přidávám ty konzultace, políčko po políčku. Takže to chvíli zabere přece jenom, než si člověk vždycky tohle utřídí a je nejlepší to dělat hned po té konzultaci s tím klientem, aby se k tomu mohl vrátit, když třeba vím, že ta oběť se chce vrátit po půl roce, tak vím, kam můžu sáhnout a podívat se, kde jsme skončili a co bylo, co jsme řešili a co by mohlo navazovat. Takže si myslím, že to je určitě dobrá věc. A pak vlastně vedeme ještě databázi potřeb. To je vlastně pro celorepublikové srovnání a tam vlastně jakoby už jsou jenom výtahy z těchto informací, ale je to vlastně excelovský soubor a ten je schopný setřídít všechny ty informace, všichni ti poradci, co tam dají a vyhodnotí to právě, jaká trestná činnost, v jakém kraji je primární, jaký potřeby jsou kde a proč, a je to vlastně schopný jakoby srovnávat, filtrovat nějaký konkrétní výtah z toho. Ale to je vlastně v podstatě jediná administrativa, která mě k tomu teď napadá, k té práci s klientem. Jinak si zakládáme na tom, že jsme tady jenom prostě poradenství a žádný papírování. Pokud možno, co nejmiň samozřejmě. Je to přece jenom projekt, je potřeba něco vykázat, nějaký podklad.“

Autorka: „Zeptám se, myslíte si, že těch klientů máte hodně?“

Petra: „To se mi těžko soudí a je to hodně jakoby v návalech. Je to ve vlnách, že třeba můžu říct, že to letní období bylo poměrně klidnější, přece jenom lidi jsou pryč. Řekla bych, že tam má i vliv, že nechtějí přes tohle období jako nic řešit. A teďka už se to zase zlehka rozjíždí, ale průměrně, když bych měla říct, tak měsíčně mám třeba čtyři, pět nových klientů, ale těch konzultací proběhne víc, protože můžu mluvit i s téma, co už mám dýl, opakovaně. Nebo s tím jedním, novým mluvím třeba dvakrát, třikrát. Takže tam už potom se mi to hrozně těžko odhaduje, kolik třeba jakoby těch konzultací je, ale myslím si, že to je únosný. Já nemám plný úvazek, mám částečný, takže si myslím, že to je jako nastavený poměrně jako optimálně tady na to krajský město. Nemůžu říct za kolegy úplně, jestli jsou vytíženi. Myslím si, že je to regionální, takový specifický, že někde toho může být méně, někde víc.“

Zasahuje Vám práce s klienty i do osobního života?

„Já jako nemám ten pocit. Mám pocit, že je hrozně důležitý prostě opravdu, když to člověk jenom trochu zvládá, tak úplně jako uzavřít tu kapitolu tady. Odejít, zavřít dveře a myslet prostě na ten svůj osobní život. Samozřejmě někdy se mi to vrací, někdy se prostě doma podívám do nějaké literatury a hledám si nějaké informace, jestli by nebylo přece jenom možný. Ale myslím si, že jako nejsme přece jenom terapeuti, nezasahujeme až tak úplně. Někdy ty emoce jsou náročné, člověk si to jako prožije, vrátí se k tomu, ale myslím si, že nejdeme tak hluboko s těmi oběťmi, aby to muselo být tak náročné. Těžko říct, nevím, nedokážu soudit asi úplně objektivně. To by musel říct třeba nějaký supervizor můj nebo někdo takový.“

Převažují mezi klienty spíše více mladiství či dospělí klienti?

„Určitě dospělí. 99 procent. Tady je to úplně jasný.“

Převažují mezi klienty spíše muži nebo ženy?

„To se snažím sledovat v té databázi, kam si to třídíme podle toho pohlaví a kde to už rovnou vyskočí, jaký je poměr. Já bych řekla, že to mám jako půl na půl, lehce možná víc ty ženy. Ale překvapuje mě, že to není úplně tak jako, čekala bych jako větší ten poměr těch žen oproti mužům. To mě třeba oproti původnímu očekávání překvapilo. Těch žen bude víc, ale ne tak jako zásadně.“

Převažují spíše klienti přicházející na podnět orgánů činných v trestním řízení nebo klienti přicházející sami?

„To bych řekla, že je půl na půl. Většinou u těch lidí, kde třeba podali trestní oznámení nebo dám příklad. Třeba obětí dopravní nehody, tak tam jednoznačně ta Policie hnedka poučuje a dává jim informace. Máme to tady ve městě takhle nastavené. Pokud byste potřebovali ještě více detailních informací nebo to více zkonzultovat, tak se můžete obrátit třeba na tu Probační a mediační službu a předají Vám moje kontakty, protože oni na to tam opravdu nemají ten prostor. Takže oni vlastně mají obrovský arch, protože musí poučit o spoustě dalších věcí a přece jenom ti lidé bývají velmi často jako rozrušení a bývá to pro ně náročný, nepoberou to všechno a k některým se potřebují vrátit až postupně nebo to vzít krok po kroku. V tu chvíli je třeba vůbec nezajímá nějaký vykonávací řízení nebo náhrada škody, oni v tu chvíli se potřebují zorientovat, co můžou, jestli mají někam jít, k hlavnímu líčení nebo nemusí, jestli se musí s ním potkat. Takže od toho jsme tady potom my. A ta policie většinou předává tuto informaci, že tady jsme. Ale řekla bych, že to je obecně, tak půl na půl, jestli přichází sami za sebe, jestli se o nás dozvědí, ať už prostě přes známé nebo z jiné neziskovky. Třeba řeknu z občanské poradny, kde řeší třeba zase úplně jiné věci, řeknu takový to rodinný, pracovní právo a tu trestní problematiku posílají sem. A nebo třeba právě někde i letáčky nebo jsme měli spot v rádiu, takže třeba i formou téhle propagace se o nás dozví, to už potom jakoby se to hodně překrývá, kdo co a proč se k nám dostal.“

Dostává se Vám zpětné vazby od klientů po uzavření jednání? A v jaké formě (osobně, písemně)?

„Tohle je taková ta náročnější stránka věci, protože moc se nedostává té zpětné vazby. Nevíte to prostě. Někdy poděkují, řeknou jo, prostě děkuju za informace, já to ještě zvažím a když tak se ozvu. To je asi úplně nejčastější, co se mi stává. Pak s někým, s kým mluvím dýl, tak samozřejmě vidím, kam to postoupilo, co se nám podařilo, co se nepodařilo, ale to je prostě jako úplně výjimečně. Většinou ty lidi přijdou na tu jednorázovou konzultaci, vezmou si nějaký poznámky nebo si předáme případně telefon, ale pak už prostě většinou si to jedou po své vlastní ose. A řekla bych, že kolikrát se stane, že prostě se rozhodnou, že třeba to nechtějí podat, nechtějí to touhle formou řešit a řeší si to nějak po své vlastní ose a to už my se bohužel nedozvíme. To je jedna z věcí, se kterou se tady člověk musí vyrovnat, že neví. Je to škoda, zamrzí to, ale musí se s tím počítat no.“

Jaký případ byl pro Vás ve Vaší praxi tím nejzávažnějším? Můžete ho přiblížit?

„Jeden z těch úplně náročnějších byl třeba, dám příklad, hned ten první, když jsem nastoupila. Tak to bylo v rámci té Křehké šance. Byla jsem obeznámena od pracovníka z Křehké šance, že se chystá jednání o podmíněném propuštění pachatele a oběť má zájem spolupracovat. To znamená, že jsem byla vyslána k té oběti, abych zjistila její stanovisko k tomu trestnému činu. Posléze jsem teda zjistila, že se jedná o rodinnou konstelaci, kde pachatelem byl syn oběti. To znamená, že syn vlastně zabil svého otce a tou obětí byla matka, protože ta je vlastně pozůstalá. Takže jako primární obětí byl ten otec, kterého zabil jeho syn a já jsem komunikovala s matkou toho syna, toho vlastně pachatele. Takže tam to bylo vůbec náročnější, protože tam byly nějaké ne úplně asi jako duševní poruchy, možná, ale taky tam probíhal, nejsem úplně jako psychiatr, takže se mi to těžko posuzuje, ale určitě tam byla nějaká zvýšená úzkostnost, nějaký tyhle melancholický sklony, takže hodně paní plakala, bylo to pro ni náročný. Chtěla vystupovat jako podporovatel toho syna, jako že on za to nemůže, že ten manžel je opravdu jako tyranizoval dlouhý léta, že prostě bohužel stalo se, že už to asi nevydržel a hrozně si vyčítala, že to je její vina a takhle ona u té komise nemůže vystupovat, jako podporovatel pachatele. Může tam říct, že prostě stalo se, ale nejde, aby přišla a řekla, pusťte ho. Takže tam jsem byla několikrát za ní. Učinila i prohlášení o dopadu toho trestného činu na ten její život, takže to jsme společně sepsali. Takže nějakým způsobem, tohle bylo poměrně náročný, než jsem se tím prokousala úplně napoprvé, tak to nebylo úplně jednoduchý. Ale třeba od té paní jsem měla potom zpětnou vazbu. Několik mi volala a děkovala. Co mám poslední informace, tak ten syn byl propuštěn na nějakou jako určitou dobu do psychiatrické léčebny, aby se jako zotavil z toho, ale měl by být potom jako propuštěn úplně čistě a budou zase spolu bydlet, ta matka s tím synem. A děkovala, že jí to hrozně pomohlo, že tam jako někoho měla, kdo ji tím provázel. Takže to zrovna bylo náročnější, ale ve výsledku jako poměrně pěkně uzavřený případ. To si myslím, že to mě asi napadá jako první. Když přece jenom nevíte, do čeho jdete a hned takový případ. Tak nad tím jsem si popřemýšlela.“

Jak probíhá spolupráce s mladistvou obětí trestného činu? Je lehčí nebo těžší než běžný dospělý klient?

„Je specifická, protože už jsme se o tom zlehka bavily. Většinou bývá v doprovodu toho zákonného zástupce, většinou teda rodiče. Třeba někdy ten rodič má úplně jiný postoj než ta oběť. To byl třeba ten případ, který jsem měla, kdy teda holčička byla bohužel obětí znásilnění, přišli na konzultaci a ta dívka se k tomu zcela pochopitelně stavěla poměrně jako ve smyslu, nechci to řešit, jsem tady, protože mě sem dovedla máma, chci na to zapomenout, mám nějaký zdravotní problémy, tak jako dobrý, to bych řešit potřebovala, není mi prostě tělesně dobře, ale po téhle stránce nechci o tom s nikým mluvit, nechci to řešit. A ta maminka naopak vystupovala poměrně protektivně samozřejmě. To znamená, že trvala na tom, aby se to řešilo, aby byl zprostředkovaný terapeut, že o tom holka prostě musí mluvit, musí se to řešit. A vy vlastně, když máte tu konzultaci, tak musíte nějak balancovat, tak abyste nezklamala ani jednoho, prostě reagovat na potřeby těch obou dvou, a tak nějak to jako řídit. A samozřejmě je to jako náročnější, než když vám přijde dospělý klient, protože i tu verbální stránku tomu musíte přizpůsobit a nemůžete se tady ohánět nějakým terminus technicus, jako co se týče trestního řádu. To je pro ně úplně zbytečné, to je vlastně nezajímá. Takže tam poměrně chce zvýšenou tu citlivost v tomhle, ale zas nejednat s ním jako s dítětem, s tou obětí. To určitě ne. Nepřístupovat k ní prostě jako k nějakému nemocnému pacientovi. Úplně normálně, ale určitě vykat, pokud je to osoba, co se blíží tomu osmnáctému roku. Tak netykám vůbec, to bych si nedovolila. Tak jako posilovat spíš tu osobu k tomu, že to bude dobrý a co se pro to všechno dá dělat, aby to bylo dobrý. A jinak, jako jak říkám, těch mladistvých obětí jsem měla jednu a co jsem tak poslechla z těch konzultací od kolegů, tak tímhle tím stylem. Nemáme na to nějakou zpracovanou bohužel metodiku, co a jak. Takže řídím se spíš nějakým vlastním instinktem a pocity, tak abych neublížila, to je primární.“

Se kterými trestnými činy se na Vás oběti trestných činů obrací nejčastěji (nehody, domácí násilí, krádeže, aj.)?

„Řekla bych, že to domácí násilí tady jednu dobu zaznělo poměrně často, dopravní nehody určitě. Krádeže, spíš bych řekla podvody. Velmi často se stává, že lidi půjčí v dobré vůli svým známým, kamarádům, vzdálenějším příbuzným peníze. Kolikrát bez jakéhokoliv potvrzení, jen prostě na dobré slovo. A pak přijdou a chtěli by to řešit. Tak v tomhle tom smyslu se tu poměrně často setkáváme a bavíme se o tom. Jo, asi bych řekla, že tady jste to jako vystihla, že ty nehody, domácí násilí a případně ještě ty podvody jsou nejčastější. Úplně jako to gró, co jako většinou čekám. Nebo mě ještě napadá výživný, docela taky často, neplatič. Že přijde ta maminka a ptá se, co může udělat, když mi neplatí.“

Myslíte, že je úroveň poskytování služeb obětem trestných činů dostačující? Změnila byste něco?

„Já si myslím, že se hodně postoupilo za ty poslední roky, co sleduju i konverzace tady kolegů, kteří přece jenom působí v tom oboru víc. A vlastně předtím, než fungoval ten projekt Proč zrovna já, tak fungoval projekt Restorativní justice, a to vlastně tohle poradenství poskytovali probační úředníci. My nejsme probační úředníci, my jsme vyloženě jen poradci, nemáme ten status. Ale předtím to bylo i v jejich náplni práce, ještě vedle té práce s pachatelem, ještě poskytovali tyhle konzultace. Samozřejmě neměli moc čas se tomu tolik věnovat, ale dá se s nimi prostě o tom hovořit, jaké mají zkušenosti z těch předchozích let. Zdá se mi, že se hodně pohnulo. Co se týče i té spolupráce a provázanosti, je to pořád lepší bych řekla, co se týče těch služeb, co tady fungují. Určitě výborná věc je ten zákon o obětech trestných činů. Ten jako, co byl od toho roku 2013, co byl jako přijat v platnost, tak to si myslím, že velmi významně tomu pomohlo. Protože to zavedlo několik opatření, který tady vůbec nebyly známé, rozšířilo to to spektrum, na co to právo ta oběť má. Takže to je určitě dobrá věc.

Přijde mi, že je ještě brzo, abych soudila, jestli bych něco změnila. Tady se přiznám, že jako těžko se mi soudí po takhle krátké zkušenosti.“

Jak oslovujete oběti trestných činů?

„Teď se chystá billboardová kampaň, konečně, takže určitě formou tohoto stylu. Pak roznášíme letáky třeba po nemocnicích, tam se nám to poměrně osvědčilo, třeba řeknu i gynekologické poradny, protože tam bohužel se taky stává, že ty oběti tam docházejí. Dávali jsme do knihovny, na krajský úřad, takže spíš takhle ty letáky k dispozici. Máme navázanou tu komunikaci s orgány činnými v trestním řízení, o sobě tady všichni víme, takže oni vědí, že my jsme tady k dispozici, takže touhle stranou se ta informace obětem dostává. Měli jsme ten spot v rádiu, i články uveřejňujeme třeba v lokálních tiscích, třeba v radnici jsme měli článek. Ale jinak prostě, jiná další už jako možnost mě ani nás nenapadá, jak jinak. Ono se to chce, aby se to rozhlásilo, že tady jsme. Přece jenom to neběží ještě tak dlouho a chvíli vlastně, kdy doběhl projekt Restorativní justice a rozběhl se tenhle Proč zrovna já?, tak tady byla promlka a nefungovalo to téměř vůbec. Takže si třeba někdo odvyknul a rozšířila se informace, už to nefunguje, tak je zase potřeba, aby se to lidem dostalo do povědomí.“

Čím myslíte, že je zapříčiněn fakt, že o práci Probační a mediační služby České republiky ví v České republice tak málo lidí?

„Tak to Vám vůbec nepovím, to vůbec nevím. Je to asi možná tím, že je to nějaký podpůrný orgán, že to v podstatě jako není orgán činný v trestním řízení. Není tady ta činnost úplně tak jako vidět. Je to něco, co běží souběžně, ale není o tom v podstatě tolik slyšet. No, to nevím, to je otázka na promyšlenou. Na to, jak to funguje poměrně dlouho, vlastně od roku 2001, tak už je to přece jenom 16 let, tak chtělo by to větší povědomí, že tady jsme a že nepracujeme s pachateli, protože to bylo jako hodně dlouho zakořeněné. V podstatě ještě někdy to vnímání je takový, že Probační a mediační služba stojí na straně pachatele, že ho zastupuje, tak to jako vůbec není. Nevím no, možná je to proto, že ty lidi nemají vůbec jako povědomí o té trestní problematice a že třeba nad těma alternativními tresty někdo vykonává dohled, že na to někdo dohlíží. Těžko říct, možná z toho důvodu, že chybí odborná znalost, protože přece jenom už je to jako úzce specializovaná činnost a možná tohle je na lidi jako víc informací, než se k Vám dostanou běžnými kanály.“